

צ'בזטי מזהר"ן

הוספות

משיחות הר"ן אות רסא

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

וישב יעקב בארץ מגורי אביו

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מח גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר

(חי"מ שמו שמה)

(מה שמצאתי מכתב יד איש ולא נכתב בסדר וכתיקונו, ומה שהוצאתי משם העתקתי וזהו):

"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. אלה תולדות יעקב יוסף" [א] פתיב [ב] "רגלי עמדה במישור במקלהים אברך ה". רגל הוא בחינת אמונה [ג] שעליה עומדים כל המדות וכל התורה בלה כמו שמוכא במקום אחר. וכמו שאמרו [ד] "בא חבוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יהיה" [ה] כי האמונה יסוד ושרש כל התורה והעבודה. וצריך שיהיה האמונה ברוה וזכה בלי שום ערוב. שלא תהיה בבחינת ערב. ואמונה הוא צנור כל ההשפעות וכל הברכות כמו שכתוב [ו] "איש אמונות רב ברכות".

ועל ידי הפירות אפי' הקלות הם נוטלין הם ושלום, ההשפעות והברכות כי "סביב רשעים יתהלכו" [ז] שהם הפירות שמשם כבין את הקדשה דהינו האמונה. ועל כן בשמיעה חס ושלום, הפירות לכנס בפה אפי' נפגם האמונה חס ושלום ואפי' הם נוטלין ההשפעות והברכות חס ושלום.

ועקר הפירות שבאין להאדם ומבלבלין את האמונה הם באים מגדלות. כי מי שיש בו נסות הקדוש ברוך הוא אומר אין אני והוא יכולין לדור [ח] נמצא שעל ידי גדלות נסתלק הקדוש ברוך הוא ממנו ואפי' באין פירות שזהו בחינת הסתלקות השם יתברך והסתרת פניו ממנו. וצריך כל אדם להשיגה בעיניו פקחא לראות שפלותו ורוממות השם יתברך ובודאי לא יבוא לגדלות ופירות. וזהו על ידי שבת על ידי שמקבלין שבת בכבוד גדול ובקדשה בראוי. כי שבת היא בחינת עין שעל ידי זה זוכין לראות שפלותו ורוממות השם יתברך. כי שין של שבת הוא תלת גונון דעינא [ט] ובית, הוא בחינת בת עין. ועל ידי זה זוכין לראות שפלותו. עין במקום אחר [י] שם מוכא יותר מזה נמצא שעל ידי שמירת שבת נצולין מגדלות ואפי' זוכין לאמונה כנזכר לעיל. וזהו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה [יא] "כל השומר שבת פהלקתו אפילו עובד עבודה זרה דור אגוש מזהלין לו". כי על ידי שבת משפרין ומבטלין הפירות שהם עבודה זרה וזוכין לאמונה כנזכר לעיל.

ועל ידי פגם אמונה דהינו פירות - עבודה זרה, על ידי זה דינא שריא חס ושלום. כי כל זמן שיש עבודה זרה בעולם הרוח אף בעולם [כ] וזה בחינת "אלקים" פגימת הלכנה. כי "אלקים" בחינת לכנה כמו שכתוב [כג] "שמש ומגן ה' אלקים".

והנה אמרו רבותינו, זכרונם לברכה [כד] 'בעולם הזה לא בשאני נכתב אני נקרא' כי נכתב ביו"ד ק"א ונקרא בא"ל"ף

דל"ת, ולעולם הכא נכתב ונקרא ביו"ד ק"א. וזהו מחמת פגימת הלכנה שנמשך על ידי פגם האמונה כנזכר לעיל. על כן אי אפשר שיהיה הקריאה והפתיכה אחת כי מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לכנה [כז] (פרוש כי הקריאה והפתיכה הם בחינת תורה שבכתב ותורה שבעל פה שהוא בחינת ה' אלקים בחינת חמה ולכנה. בחינת שמש ומגן ה' אלקים. ומחמת שהלכנה נפגמת פעת על ידי פגם אמונה שהוא בחינת לכנה כנ"ל, על כן אי אפשר שתהיה הקריאה והפתיכה כאחד, כדי שלא תראה חמה פגימתה של לכנה [כח]. אבל לעתיד יתמלא פגימת הלכנה. ואז יהיה "ה' אחד ושמו אחד" [כט], ויהיה הפתיכה והקריאה אחד בשם יו"ד ה"א כנזכר לעיל).

נמצא שכל מה שהאדם זוכה לאמונה יתרה נתקרב ונתיחד יהוד יותר בחינת הוי"ה לשם אלקים, ונקללים יחד, כמו שיהיה לעתיד. ויעקב הוא בחינת שמש [ל] שהוא בחינת הוי"ה, ויצחק הוא בחינת אלקים בחינת לכנה. וזהו "וישב יעקב בארץ מגורי אביו" דהינו שנתישב ונתיחד בחינת יעקב בבחינת יצחק בחינת "ה' הוא האלקים" [לא] שנתיחד ה' עם אלקים חמה ולכנה. (וזהו "בארץ כנען" לשון הכנעה ושפלות כי זה זוכין על ידי שפלות שעל ידי זה זוכין לאמונה וכו' כנ"ל. נראה לי).

וזהו "אלה תולדות יעקב יוסף". יוסף זה בחינת תוספת שבת כי על ידי שבת זוכין לשפלות, ועל ידי זה זוכין לאמונה שלמה שעל ידי זה נתמלא פגימת הלכנה ונתיחד הוי"ה עם אלקים בחינת יעקב ויצחק כנזכר לעיל.

וזהו: "רגלי עמדה במישור" [לג] כשזוכין לאמונה ישרה בשלמות בלי שום ערוב, גם "במקלהים אברך ה" כי אז אוכל לברך ולהזכיר שם הוי"ה, כי אז יתמלא פגימת הלכנה ויהיה ה' אחד ושמו אחד. ויהיה הפתיכה והקריאה אחת, ונזכה לברכו במקלהים בשם הוי"ה ברוך הוא בחינת "במקלהים אברך ה'" כנזכר לעיל. ועל ידי זה נמשך שפע טובה וברכה כנ"ל:

וזהו בחינת נר הנכה. כי שמן הוא בחינת חכמה [לד] בחינת עינים כמו שכתוב [לז] "ותפקחנה עיני שניהם" [לח], ופרש רש"י על שם החכמה נאמר. ועל ידי עיני החכמה זוכין לראות שפלותו. ועל ידי זה זוכין לאמונה שלמה כנ"ל. וזהו ששעור נר הנכה עד שתכלה רגל מן השוק [לז] רגל זה בחינת אמונה כנ"ל וצריך להשיגה בעיני שכלו עד שיברך האמונה שהוא בחינת רגל מן השוק שהוא מקומות החיצונים בחינת פירות, כי על ידי בחינת שמן של נר הנכה בחינת שכל זוכה לראות שפלותו ועל ידי זה זוכין לאמונה שלמה כנזכר לעיל:

ד פסחים ג.

ט ראש השנה כג.

טז עיין פל"ח ריש תורה ד'

י זכריה יד ט'

ח תורה א' ועיין בראשית רבה סח י' ושם פד יא אמר יעקב מי גילה לו ששמי שמש.

ועיין תורה עד שכל צדיק נקרא שמש ועיין תורה מט אות ו'

ט' מלכים-א יח לט

כ תהילים כו יב

כא ברכות נו. הרואה שמן זית בחלום יצפה לחכמה ועיין תורה קעו 'בחי' שלמות המוחין

שהם בחי' שמן משהת קדש וכו'

כב בראשית ג' ז'

כג בראשית ג' ז'

כד שבת כא:

א בראשית לו

ב תהילים כו יב

ג וכעין זה תורה פ' "נשברה רגלו היינו כפירה כמ"ש בא חבוק וכו'. ועיין תורה פא

תנינא

ד מכות כד.

ה חבוק ב' ד'

ו משלי כח ח' ועיין שמות רבה פרשה נא א' עה"פ ואלה פקודי.

ז תהילים יב ט'

ח מוטה ה.

ט תיקון ע' דף ככו:

י תורה עט תנינא "ועל כן בשבת יכול לראות שפלותו

א שבת קיח: עפי' ישעיהו נו ב' שומר שבת מחללו וגו'- א"ת מחללו אלא מחול לו

וכו"

ב ספרי ראה פסקא מד ד"ה "למען ישוב ה' מחרון אפוי". וראה תורה יח אות

ב'

ג תהילים פד יב

וישב יעקב בארץ מגורי אביו

משיחות הר"ן אות רסא

תורה זו מצא מוהר"ן אצל אחד החברים הותיקים וערך אותה לפי הבנתו וכתב אותה בחיי מוהר"ן כתב יד, ומשם היא נלקחה לשיחות הר"ן^א.

מקום וזמן אמירת התורה

אולי בשבת חנוכה פרשת וישב. או במדועדיבקע^ב שנת תקנ"ד/ו או בזלטיפולי שנת תקס"א/ו^ג

הקדמה

- א. רבנו מתחיל מאמונה שהיא יסוד כל התורה כמ"ש בא חבקוק והעמידן על אחת.
- ב. והיא מקור כל הברכות וההשפעות הטובות.
- ג. וצריך שתהיה שלימה בלא ערבוב כלל, ואזי מתבטלות הכפירות דהיינו גאווה וגדלות.
- ד. כי ע"י גאווה סר ה' ממנו ומתגברות הכפירות ונופל מהאמונה.
- ה. והקליפות תמיד אורבות לו להפילו לכן אין עצה לבטל הגאווה אלא לשעה, כל זמן שמשגיח על עצמו בעיני פקידא לסלקה ממנו.
- ו. וע"י שמקבל שבת בכבוד גדול וקדושה כראוי זוכים לעיני פקידא וע"י לשפלות.
- ז. ובעולם הזה א"א שתהיה האמונה בשלימות בתכלית, עד שנתקן את פגם קטרוג הלבנה שגרם להתגברות ההסתרה בעולם, שנעלם מבני האדם שה' הוא האלקים, שפועל את כל הכוחות והפעולות המשתנות בעולם, ע"כ אסור לנו לקרא את שם ה' ככתבו אלא בשם אדנות.
- ח. אבל ככל שאדם מסיר הגדלות ממנו וזוכה לקרבת ה' ולאמונה כך יותר זוכה ליחד ה' ואלקים דהיינו לדעת שה' הוא האלקים.
- ט. ולזה זוכים ע"י הדלקת נר חנוכה בשמן זית. כי שמן זית "הוא" שמן משחת קדש" וקדש הוא חכמה. וע"י חכמה יש לו עיני השכל להסתכל בעצמו בעיני פקידא ולגרש כל מחשבת גדלות מלבו וזהו עד שתכלה רגל מן השוק דהיינו שמברר את הרגל דהיינו האמונה מהשוק ורה"ר מקום הקליפות והגאווה וגסות רוח. וע"י זוכה לשפלות וקרבת ה' ולאמונה שלימה.

קושיות

- א. בנוצר חסד (על אבות ד' ד' לבעל היכל הברכה) כתב בשם הבעש"ט שאמר לתלמידיו קודם הסתלקותו שצדיק שנותן עצה לגאווה אין בו ממש, ע"כ יתקרבו רק לצדיק שיאמר ה' יעזור. וצ"ע הנה כאן וכן בתורה מחי"מ כת"י רב לכם טוב את ההר, רבנו נותן עצה לגאווה לשמור שבת, וע"י זוכה לעיני פקידא להתבונן בעצמו היכן אוחז בגאווה. ובתורה י' אות ה' אמר שהעצה היא התקרבות לצדיקים. האם חולק בזה על הבעש"ט? ונראה שגם רבנו לא אמר שהיא עצה לבטל את הגאווה, אלא עצה שהיא לא תתגבר, ועל כן כל ימיו צריך לנהוג בה.

^א ג' עד ד' אייר תשפ"ו

^ב בידוע ששיחות הר"ן המקורי הוא שנדפס בסוף ספורי מעשיות קטז שיחות, והיתר הם שיחות שליטת רבי נחמן טולטשינער מחיי מוהר"ן והוסיף לשיחות הר"ן.

^ג רבנו גר במדועדיבקע משנת תקנ"ד עד תקס"א. אז עבר לגור בזלטיפאלי עד תקס"ב שעבר לברסלב.

^ד כפי שיתבאר בהערה הבאה. וראה שבחי הר"ן שרבנו נסע לארץ ישראל בשנת תקנ"ח. וצ"ע כיון שרבנו אמר שלא רוצה שיודפסו תורות שאמר לפני שהיה בארץ ישראל (ראה חיי מוהר"ן סימן שנו וסימן תעט וע"י"ש סימן נה שאמר שמתבייש בתורות והשגות שקודם א"י) מסתמא מוהר"ן לא היה מעצמו מדפיס אותה אם ידע שהיא משנת תקנ"ד. מאידך הרי למעשה לא העתיק אותה אלא רק בחיי מוהר"ן. שהרי לא ידוע מתי מוהר"ן מצא את התורה הזו.

^ה ראה הערת רבי אריה קפלן על שיחות הר"ן רסא אות תמד – נראה ששיחה זו נאמרה בשבת חנוכה פרשת "וישב". רק חמש פעמים היה שבת חנוכה בשבת זו בחיי רבינו: בתקנ"ד, תקס"א, תקס"ד, תקס"ז ותקס"ח. בשלש השנים האחרונות היו שתי שבתות חנוכה פרשת "וישב" ופרשת "מקץ". בפרשת מקץ תקס"ד נאמרה תורה י"ד ובפרשת מקץ תקס"ז תורה ל', שבה גם מוזכר ענין פרשת מקץ. (גם תורה י"ד נאמרה בשבת פרשת מקץ עיין לעיל הערה ע"ב). בעלים לתרופה ל"א, מוזכר שאנ"ש התקבצו בחנוכה למוהר"ן, שוב בפרשת מקץ. בשנת תקס"ח היה רבינו בלמבערג לא מוזכר שאמר תורה בחנוכה. נראה אם כן ששיחה זו נאמרה בפרשת וישב תקנ"ד או תקס"א במדועדיבקה או בזלטיפולי וממילא מובן למה לא כתבה מוהר"ן ולמה נמצאה רק אחר פטירת רבינו.

(וראה בתורה י' שם, שמוהרנ"ת כתב 'עצה לבעל הגאווה' והטשרינער רב תיקן 'עצה לבטל הגאווה' והביאור הלקוטים העיר בתוקף שזו טעות)

- ב. א"א שתהיה קריאת שם ה' ככתיבתו, כדי שלא תראה חמה פגימת הלבנה – וצ"ע הרי לא שייך שתראה, כי מיד יתבטל הפגם ע"י אור החמה שיאיר בה. עיין בפנים
- ג. וישב יעקב בארץ מגורי אביו רבנו מבאר שנעשה יחוד יעקב ויצחק חמה ולבנה, בחי' ה' הוא האלקים, וצ"ע כיון שנעשה כזה חיבור ודעת כזה שלם במדרגה כזו נפלאה עד שאפשר לקרא את שם ה' ככתבו, מדוע נקרא יעקב ולא ישראל. צ"ע באמת מדוע דווקא יעקב נקרא חמה ושמם ולא ישראל. וראה תורה כא שיעקב בחי' שכל בעיבור. ואמנם חמה היא כידוע בחי' אור מקיף שמאיר לכולם בשווה ולא פנימי. (ונראה שמדרגת ישראל היא מדרגת משה רבנו שזכה ליותר מזה כמבואר בתורה ד' שזכה להראות לדורו שה' הוא האלקים וכידוע שמה שהרב מלמד לתלמיד זה בחי' הרגלין של השגתו. וצ"ע פני משה כפני חמה, וצ"ל שהכוונה לחצונות פניו דהיינו מה שראו)
- ד. יוסף זה בחי' תוספת שבת – צ"ע יוסף לשון תוספת, אבל מנין שדווקא תוספת שבת?
- ה. גם ביאור הקשר בין שני הפסוקים וישב יעקב וכו' ואלה תלדות יעקב יוסף – קשה להבינו עיין בפנים

✱

(מה שמצאתי¹) מכתב יד איש ולא נכתב כסדר וכתיקונו², ומה שהוצאתי משם העתקתי (זהו):

"וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ פְּנֵעַן. אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף"
(פְּרָאשִׁית לז א ב/צ"א)

פְּתִיב (תהילים כו) ו¹ "רְגְלֵי עֲמֻדָה בְּמִישׁוֹר בְּמִקְהֵלִים אַבְרָךְ ה'". פשוטו של מקרא שדוד המלך אומר על אף כל הנסיונות הגדולים שהיו לי בחייו והרדיפות, חרופים ובזיונות, ה' שמר עלי ובתומי אלך כהולך במישור, על כן לעתיד לבוא בסעודה שיעשה ה' ית' לצדיקים אני אברך ברכת המזון על הכוס (פסחים קיט:). וראה בסוף התורה שרבנו מבאר עפ"י התורה הזו "רגלי" דהיינו אמונתי "עמדה במישור", תמיד היתה שלימה, ועי"ז זכיתי לדעת שה' הוא האלקים, ועל כן "במקהלים אברך ה'", דהיינו שאני יכול לומר את שם ה' ככתבו, ולא כמו מי שפגם באמונה שאסור לו לקרא ככתיבתו, אלא בשם אדני-י.

ומבאר רבנו כי רגל הוא בחינת אמונה ו² "שְׁעָלֶיהָ עוֹמְדִים כָּל הַמְּדוֹת וְכָל הַתּוֹרָה פְּלֶה פְּמוֹ שְׁמוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר³. וְכִמּוֹ שְׁאֲמָרוּ (מכות כד.) ו⁴ "בָּא חֲבִיקוֹק וְהֶעֱמִידֵן עַל אַחַת כִּמּוֹ שִׁכְתָּב

¹ ראה הערה הנ"ל שתורה זו כנראה נאמרה לפני שמוהרנ"ת התקרב לרבנו. ומוהרנ"ת מצא אותה אצל אחד מהחברים כנראה אחרי הדפסת הלקוטי מוהר"ן תנינא לכן לא נדפסה בספר. (ועיין לעיל מה שיש להעיר בזה שאם נאמרה בתקנ"ד אולי ע"כ לא הדפיס אותה).

² כידוע התורות שכתבו תלמידי רבנו הותיקים כינה מוהרנ"ת החברים, ועיין שיש"ק ח"ה סימן תקלג שבדרך כלל הכוונה לרבי אברהם פעטרבורג. ועיין סוף תורה קח שעפ"ר הלשון לא מדוייק, ועיין שיש"ק ח"א תפו בשם ביאה"ל שהיה רחוק מלהעמיק וכו'.

³ פרשת תולדות בראשית פרק לו (א) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ פנען: (ב) אלה תלדות יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה היה רעה את אחיו בצאן והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את דבתם רעה אל אביהם:

⁴ תהילים פרק כו (ט) אל תאסף עם חטאים נפשי ועם אנשי דמים חיי: (י) אשר בידיהם זמה וימינם מלאה שחד: (יא) ואני פתמי אלך פדני וְחַנְנִי: (יב) רגלי עמדה במישור במקהלים אברך ידוד:

רוממות אל לאלשיך – אך לומר שמה למדתי ממעשיהם לעשות כן גם אני זה איני צריך כי הלא רגלי עמדה במישור כי רגלי חסידי שמר ה' ועל כן במקום ב' מקהלים כאשר יעשה ית' סעודה לצדיקים שהיו אז ב' מקהלים פמליא של מעלה שעמו ית' והצדיקים אזכה שאברך ה' שינתן לי כוס של ברכה ואני אברך:

⁵ תורה פ' תנינא

⁶ תורה פ' תנינא מעשה שהיו שניהם שוין ורצין ועולין בכבש, ודחף אחד מהן את חברו ונפל, ונשברה רגלו. וכיון שראו בית דין שבאין לידי סכנה, התקינו שלא יהא תורמין אלא בפיס. נשברה רגלו – הינו כפירה, כמו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה, (מכות כג): 'בא חבוקק והעמידן על אחת – וצדיק באמונתו יחיה'. מחמת קנאה שקנא את חברו, שהיה שניהם שוים בהשגת התורה, וחברו דחף אותו, על ידי זה כפר בעקר. גם ירבעם אמר: 'מי בראש' (סנהדרין קב). כמו שמצינו בדור הזה, שכמה בני אדם נפלו מאמונתם מחמת שרואים שבני גילם עלו לגדלה.

⁷ אולי הכוונה לסוף תורה לא – וכן התורה גם כן חסרה בלי אמונה, ועל כן אמרו רבותינו, זכרונם לברכה (מכות כ"ד) בָּא דוֹד וְהֶעֱמִידֵן עַל אַחַת עֶשֶׂר, בָּא יִשְׁעִיהָ וְהֶעֱמִידֵן עַל שֵׁשׁ, נִמְצָא שְׁחָסֵר גַּם כֵּן אַחַד מִן הַמִּנְיָן, מִכֵּן מִמֶּשׁ כִּמּוֹ שְׁאֲמָרוּ אֲצֵל צְדָקָה שֵׁשׁ וְאַחַת עֶשֶׂר, כִּי הַתּוֹרָה חֲסָרָה בְּלִי אֲמוּנָה, וְזֶה שְׁאֲמָרוּ: 'עַד שֶׁבָּא חֲבִיקוֹק וְהֶעֱמִידֵן עַל אַחַת וְצִדִּיק בְּאֲמוּנָתוֹ יִחְיֶה', כִּי עַל יְדֵי הָאֲמוּנָה נִשְׁלַם הַתּוֹרָה:

ועיין תורה י' אות ו' – וזהו בחינת: "לבו נשא את רגליו" (בראשית רבה, ויצא, פרשה ע), הינו על ידי הרוח שבלב באים הרקודין; הינו על ידי הצדיק שהוא בחינת רוח כנ"ל, נתבטל הגאווה כנ"ל, כמו שכתוב (תהלים ל"ו): "אל תבואני רגל גאווה", ונתבטל העבודת אלילים, כמו שכתוב: "ורחצו רגליכם" (בראשית י"ח) – זה עבודת אלילים' (ב"מ פ"ו: ומובא ברש"י שם); וכשנתעלה הרגלין על ידי הרקודין, בחינת

וְצַדִּיק בְּאִמּוֹנָתוֹ יַחִיָּה (חֲבֻקָּק ב') פשוטו של מקרא שצדיק מאמין בתמימות ולא מחשב קיצין. ורבנו מבאר כוונת הגמ' הנ"ל, שחבוקק התכוון לומר **כִּי הָאִמּוֹנָה יְסוּד וְשֵׁרֶשׁ כָּל הַתּוֹרָה וְהַעֲבוּדָה**¹⁰. וצריף שיהיה האמונה ברורה וזפה בלי שום ערוב¹¹. שלא תהיה בבחינת ערב/12. שכיון שהאמונה יסוד כל התורה נמצא שכל פגם מועט באמונה הפירוש שכל התורה שלו עומדת על בסיס רעוע.

נשא לבו את רגליו, ונתבטל הגאווה, הינו העבודה זרה, על ידי זה נמתקין הדינים; כי כל זמן שיש עבודה זרה בעולם, חרון אף בעולם (ספרי, ראה), וכשנתעבר העבודה זרה, נתעבר החרון אף ונמשכין חסדים, ואז הרגלין הם בבחינת רגלי חסידיו (שמואל א ב), הינו בבחינת חסדים, הינו בחינת "חסדי דוד הנאמנים" (ישעיהו נ"ה) – 'הנאמנים' דיקא, כי נתבטלו המינות והכפירות. וגם זה בחינת המחאת כף, כי על ידי הרוח נתגלה הארת הידים, כמו שכתוב (שיר השירים ה): "קול דודי דופק"; 'דופק' – זה בחינת רוח, כמובא בתקונים (תקון כה ס"ח). וסמך לה: "דודי שלח ידו מן החור" – זה בחינת התגלות הארת הידים, הינו בחינת המחאת כף, ואז נתבטל העבודה זרה, הינו הכפירות, וזה בחינת (שמות י"ז): "ויהי ידיו אמונה". נמצא, שעל ידי הצדיק, הינו בחינת רוח שבלב, נתגלה הארת הידים והרגלים, הינו בחינת רקודין והמחאת כף, ונתבטל הגאווה והכפירות, ונתרבה האמונה, ואז נתקים (תהלים כ"ו): "רגלי עמדה במישור", שהוא בחינת אמונה. כי המינות היא בחינת נטיו רגלי, כמאמר אסף (שם ע"ג): "כמעט נטיו רגלי", שנאמר שם על שהשיאו לבו למינות, כמבאר שם; "ורגלי עמדה במישור" מורה על אמונה, ואז נתקים "ויהי ידיו אמונה":

קדושת לוי – פרשת בא – ראשו על כרעיו ועל קרבו. הכלל, כי האדם דוגמת מדות של מעלה. הרגלים, הם מורים על מדת אמונה ובאמונה הם שני בחינות. אחד, שצריך האדם להאמין באמונה שלימה שהבורא יתברך ברוך הוא קדמון לכל וכל העולמות הם מיוחדים ונבראים ממנו. ועוד צריך האדם להאמין שאנחנו עמו ישראל הם קרובים אליו לפעול כל מה שירצה איש ישראל מאת הבורא ברוך הוא בתפלתו. וזהו מורה הרגלים אל אלו שני בחינות של אמונה.

¹⁰ **מכות דף כד.** – דרש רבי שמלאי שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה שלש מאות וששים וחמש לאוין כמנין ימות החמה ומאתים וארבעים ושמונה עשה כנגד איבריו של אדם אמר רב המנונא מאי קרא (דברים לג-ד) תורה צוה לנו משה מורשה תורה בגימטריא (וכד): שית מאה וחד סרי הוי אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום (סימן דמשמ"ק ס"ק): בא דוד והעמידן על אחת עשרה דכתיב (תהילים טו-א) מזמור לדוד (ה') מי יגור באהלך מי ישכון בהר קדשך הולך תמים ופועל צדק ודובר אמת בלבבו לא רגל על לשונו לא עשה לרעהו רעה וחרפה לא נשא על קרובו נבזה בעיניו נמאס ואת יראי ה' יכבד נשבע להרע ולא ימיר כספו לא נתן בנשך ושוחד על נקי לא לקח עושה אלה לא ימוט לעולם...וכו'.... בא ישעיהו והעמידן על שש דכתיב (ישעיהו לג-טו) הולך צדקות ודובר מישרים מואס בבצע מעשקות נוער כפיו מתמוך בשוחד אוטם אזנו משמוע דמים ועוצם עיניו מראות ברע...וכו'.... בא מיכה והעמידן על שלש דכתיב (מיכה ו-ח) הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לכת עם (ה') אלהיך...וכו'.... חזר ישעיהו והעמידן על שתיים שנאמר (ישעיהו נו-א) כה אמר ה' שמרו משפט ועשו צדקה בא עמוס והעמידן על אחת שנאמר (עמוס ה-ד) כה אמר ה' לבית ישראל דרשוני וחיו מתקיף לה רב נחמן בר יצחק אימא דרשוני בכל התורה כולה אלא בא חבוקק והעמידן על אחת שנאמר (חבוקק ב-ד) וצדיק באמונתו יחיה.

פרש"י – והעמידן על אחת עשרה – שבתחלה היו צדיקים והיו יכולים לקבל עול מצות הרבה אבל דורות האחרונים לא היו צדיקים כל כך ואם באו לשמור כולן אין לך אדם שזוכה ובא דוד והעמידן בו כדי שיזכו אם יקיימו י"א מצות הללו וכן כל שעה דורות של מטה הולכין וממעטין אותו:

¹¹ **חבוקק פרק ב' ג** (ג) כי עוד חזון למועד ויפח לקץ ולא יכזב אם יתמהמה חפה לו כי בא יבא לא יאחר: (ד) הנה עפלה לא ישרה נפשו בו וצדיק באמונתו יחיה:

מלבי"ם – (ד) הנה עפלה לא ישרה נפשו בו – מי שנפשו אשר בו לא ישרה הנפש היא תתעפל ותתחזק לחשב קצין ולדחק את הקץ, הודיע לו כי רבים ישלו ויעפילו לעלות בכח ובתוקף להביא את הקץ, כמ"ש ופריצי בני עמך יתנשאו להעמיד חזון ונכשלו, שיעמדו כמה נביאים מווייפים ויגרמו כמה רעות לישראל, ושיעמדו רבים שיעפילו להעמיד חזון ולחשב קצין וכשלא יבא בזמן הנחשב להם יצאו מן הדת, אבל וצדיק באמונתו יחיה – הצדיק אשר ישרה נפשו בו, לא תעפל נפשו לחשב קצין ולהעמיד חזון, רק יחיה באמונתו ויאמין כי יש יום לה' וידום לה' ויתחולל לו:

¹² **ראה לקוטי הלכות יו"ד הלכות ג' אות ח** – כי אי אפשר להתקרב ולכנס לשום קדשה, לשום השגה ולשום ידיעה מהשם יתברך, כי אם על ידי האמונה הקדושה. וכל המלחמות וכל הנסיגות שיש להאדם בעבודת השם יתברך, אי אפשר לנצח שום מלחמה ולעמד בנסיגתו כי אם על ידי האמונה הקדושה, כמו שכתוב שם בתקונים:

¹³ **עיין תורה יח אות ג'** – כי כל זמן שאין לאדם אמונה בשלמות שאין שלמות אחריו, בודאי אין לו לקבל המלוכה והנהיגה. ואפלו מי שמואמין באיזה דבר שהוא מדרכי האמרי, אף על פי שהוא מאמין בהשם יתברך, בודאי אין לו לקבל המנהיגות, כי המנהיגות עקרה בבחינת רחמים, ועקר הרחמים בהקטרת עבדים, אפלו שמין עבדים; ואפלו כשהוא אומר צבי הפסיקו, אין לו רחמינות בשלמות; כן אין לו לקבל המנהיגות אפלו מי שיש לו אמונה גדולה, עד שיפושש את עצמו, שלא ישאר אצלו אמונות שאין צריף להאמין, כגון דרכי האמרי הנ"ל, ושיהיה "תמים עם ה' אלקיו" (א), אז הרחמינות באמת ולו ראוי להנהיג. אבל מי שאין לו אמונה בשלמות, ונדמה שיש לו רחמינות על העולם ורצה להנהיג את העולם זה בחינת (סוטה מ"ט): והמלכות תהפך למינות, כי מעט המינות פוגם במלכות, בבחינת הנהיגה, ומהפכה למינות, כמו שמהפך את המלכות לעצמו, שהוא מין מעט:

¹⁴ **צ"ע שלא נמצא לשון כזה בליקוטי מוהר"ן אלא כאן ובתורה שלא נדפסה ונמצאת בחיי מוהר"ן כתב יד רב לכם טוב את ההר.** וזה לשונו שם – כי תיכף ומיד שנפל מאמונה בא לידי כפירה וזה נקרא בחי' ערב שמערבב האמונה ואזי דינין שורין עליו וזהו לנו כי פנה היום כי נטו צללי ערב. עוד שם – אבל כשהוא נופל מהאמונה ובא לידי כפירה נקרא מחריבי ירושלים וכל הדינין שורין עליו וזהו ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב יצחק הוא בחי' דין היינו אימתי דינין שורין באותה בחי' הנקרא שדה, לפנות ערב, דהיינו כשמערבב האמונה ובא לכפירה אז הוא נקרא מחריבי ירושלים.

וראה תורה טב תנינא בשם בעש"ט/ט"ו על הפסוק (דברים יא טו) "וסרתם ועבדתם" שתיכף שסרים מה' כחוט השערה/ט"ו זה בחי' עבודה זרה וכפירות.

וְאִמּוּנָה הוּא צְנוּר פֶּלַה הַשְּׁפָעוֹת/כ"ו וְכָל הַבְּרָכוֹת כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (מְשָׁלִי כח)/כ"א "אִישׁ אֲמוּנָה רַב בְּרָכוֹת". היינו כנ"ל שמי שהוא איש אמונה דהיינו שאמונתו שלימה אזי זוכה מהאמונה לרוב ברכות. **וְעַל יְדֵי הַכְּפִירוֹת אֲזִי הַקְּלָפוֹת הֵם נוֹטְלִין חֵס וְשְׁלוֹם, הַשְּׁפָעוֹת וְהַבְּרָכוֹת פִּי "סְבִיב רְשָׁעִים יִתְהַלְכּוּן" (תהילים יב)/כ"ב שֶׁהֵם הַכְּפִירוֹת שְׁמֹסְבִיבִין אֶת הַקְּדוּשָׁה דְהֵינּוּ הָאֲמוּנָה.** דהיינו מחשבות זרות שמתגברות ומתחדשות בכל עת לקלקל ולפגום בכונה לשם שמים בתורה ולפניות ומחשבות זרות בתפילה. **וְעַל פֶּן כְּשֶׁמִּנְחִיחִין חֵס וְשְׁלוֹם, הַכְּפִירוֹת לְכַנֵּס בְּמוֹחַ אֲזִי נִפְגָּם הָאֲמוּנָה חֵס וְשְׁלוֹם וְאֲזִי הֵם נוֹטְלִין הַשְּׁפָעוֹת וְהַבְּרָכוֹת חֵס וְשְׁלוֹם.**

^ח בעל שם טוב עה"ת פרשת עקב אות נו. וסרתם ועבדתם וגו'. מריב"ש, כתיב (ישעיה נ"ה, ח) כי לא מחשבותי מחשבותיכם ולא דרכיכם דרכי, פירוש, כי כאשר האדם מפריד את עצמו מה' יתברך מיד הוא עובד עבודה זרה רחמנא ליצלן^{כ"ב}, ולא יש דבר ממוצע, וזהו וסרתם ועבדתם, מכל מקום אמרו בגמרא (מכות כ"ג ב) ישב ולא עבר עבירה חשוב כאילו עשה מצוה, וזהו ולא דרכיכם דרכי: (צוואת הריב"ש דף ט' ע"א)

דגל מחנה אפרים פרשת תרומה – ועשית את הקרשים למשכן עצי שיטים עומדים (כו, טו). להבין זה איך שהוא נוהג גם בזה הזמן בקיצור נמרץ, כי קבלתי מן אא"ז זללה"ה כי קרש הוא אדם. ולהבין זה הוא כי באותיות קרש הוא אותיות קשר והוא מרומז על האדם שהוא המקשר כל העולמות ומיחדם זה בזה ולכן צריך האדם לקשר עצמו ומחשבתו תמיד בבוראו ועל ידי זה נתקשרו קודשא בריך הוא ושכינתיה וכל העולמות ומתקשרים ומתיחדים זה בזה, ואם חלילה הוא מקשר ומחבר עצמו אל השטות והבלי עולם שאין להם קיום והם דברים שיש להם תכלית וסוף זהו שמקושר בשקר חס ושלום שהוא גם כן באותיות קרש, וזהו מה שאמר אא"ז זללה"ה וסרתם ועבדתם אלהים אחרים כי תיכף כשטר עצמו מן הדביקות והתקשרות האמת בבורא יתברך אזי עובד אלהים אחרים יחשב שנתקשר בהם שהם בחינת שקר: וידוע שהאדם נברא בטוב רוע ויש לפניו שתי בחינות כמו שכתוב (דברים ל', ט"ו) ראה נתתי לפניך את הטוב וגו' ובחרת בחיים והתכלית העיקר הוא שישתדל בהתקשרות כל הדברים לשורש ולעשות מרע שבהם טוב על דרך סור מרע ועשה טוב (תהלים ל"ד, י"ד) מן הרע תעשה טוב, ולהבין זה כי כל בחינת רע בשורשו הוא טוב דרך משל אכילה ושתייה וזיווג כשהוא מדבק עצמו כשעוסק בדברים האלה לשורשם אזי באכילה ושתייה הוא מעלה ניצוצות קדושות וזיווג גורם זיווגים עליונים ובנים צדיקים וחס ושלום להיפוך אז וישמן ישרון ויבעט היצר הרע מתגרה בו ודי לחכם, וזהו איזהו חכם הלומד מכל אדם (אבות ד', א') כאשר שמעתי בזה מאנשי קודש שהיו סביב אא"ז זללה"ה אפילו מן היצר הרע יש ללמוד ממנו ויש בזה דרכים שונים בדרך העבודה ועל ידי זה מעלין כל הרע לטוב וזהו מהפכין מדת הדין למדת הרחמים:

^ט לק"ה תלמוד תורה הלכה ג אות ח' (עפ"י תורה יב) – ותכף כשנוטין אפלו כחוט השערה לשמאל זהו בחינת עבודה זרה חס ושלום, כמו שכתוב, וסרתם ועבדתם אלקים אחרים, שתכף כשסרין מאחרי ה' כחוט השערה, זהו בחינת עבודה זרה, כמוכא בשם הבעל שם טוב ז"ל. ותכף באין המים הזידונים חס ושלום, ורוצין לשטף חס ושלום פי הם רוצין להתאחו בהשגיאה הדקה לגמרי ושיהיה למודו רק לשמאל חס ושלום, על כן אז צריכין זכות גדול לעבר היים בשלום.

^כ אמונה מקור הברכות כמ"ש איש אמונה רב ברכות – עיין תורה לא אות ב' – ואמונה היא מקור הברכות, בבחינות (משלי כ"ח): "איש אמונות רב ברכות", בבחינות (בראשית ב): "ויברך אלקים את יום השביעי". ואין שלמות להברכות אלא עד שיקבלו ממקור הברכות, בשביל זה כתיב בהם שש ברכות ואחד עשר, להורות שאין להם שלמות:

ובתורה הנ"ל מחי' כת"י רב לכם טוב את ההר. וזה לשונו שם – האמונה האמיתי אם הוא באמת אזי משפעת שפע ברכה וכל טוב מהש"ת על ישראל וגם אם הוא מאמין באמונה שלימה בהש"ת אזי ירא מהש"ת יראה ואז אינו יכול ליפול מהאמונה כי האמונה היא למטה וכשהיא בשלימותה אזי נשפעים ממנה כל ההשפעות והברכות כ"ש איש אמונה רב ברכות.

^{כא} משלי פרק כח (ב) איש אמונות רב ברכות ואין להעשיר לא ינקה:

רש"י (ב) איש אמונות – הנותן מעשותיו באמונה שאין עד בדבר אלא הקב"ה רואה ומרבה לו ברכה. ואין להעשיר – דוחק השעה להתעשר בשל עניים:

מצודות דוד (ב) איש אמונות – המתעסק באמונה ולא ירמה את הבריות מעותד הוא לרב ברכות אבל הממהר להעשיר את עצמו לא יחדל מלרמות לא יהיה נקי מהגמול הראוי:

במדרש רבה שמות פרשה נא ד"ה א ואלה פקודי פתח ר' תנחומא בר אבא (משלי כח ח) איש אמונות רב ברכות אתה מוצא כל מי שהוא נאמן הקב"ה מביא ברכות על ידיו,

^{כב} תהילים פרק יב (ט) סביב רשעים יתהלכון כרם זלות לבני אדם:

רש"י (ט) סביב רשעים יתהלכון – לטמון מוקשים להכשילני. כרום זלות לבני אדם – מקנאתם שעינם רעה בגדולתי שנלקחתי מאחרי הצאן למלך וזהו פתרונו כרום זלות לבני אדם כשמתרומ' איש הזולל בעיני ב"א וזהו דוגמא האמור במקום אחר אבן מאסו הבונים (תהלים קיח) ומדרש אגדה פותרו על ישראל לעתיד לבא כשיתרוממו ומנחם פתר כרום זלות לבני אדם כראם הזולל לאכול בני אדם ויהיה כרום כמו רום וראם וזולת כמו זולל וסובא (דברים כא) וכן פתרונו סביב רשעים יתהלכון סביבות העני הולכים רשעים לבלעו חנם כרום זלות לבני אדם:

מלבי"ם (ט) סביב – ר"ל שתצרנו מן הדור זו אשר בו יתהלכון הרשעים סביב – הקליפה המכסה את הפרי, סביב לבושי וספורי התורה לזייפם ולערבבם בם מוץ ופסולת, בעת רום זלות לבני אדם – בעת אשר דברים הזלים והפחותים יתרוממו לבני אדם, בעת שיעזבו את הדבר היקר והנכבד שהיא האמונה המקובלת ודברים האלהיים, ודברים הזלים והמבוזים שהם מחקרי השכל ומופתים מתעים הם יקרים ורמים בעיניהם, שאז יתהלכו הרשעים סביב אמרות ה' לשים דברים כוזבים ועיונים מבוזים תחתיהם, בעת הזאת צריך שתשגיח לשמור ולנצור אמרות ה' וכסף הדת האלהי מן המזייפים, בל יערבו בם סיגים ודברי זולות:

וְעָקַר הַכְּפִירוֹת שְׂפָאִין לְהָאֲדָם וּמַבְלִילִין אֶת הָאֲמוּנָה הֵם בְּאִים מְגַדְלוֹת/כ"ג דהיינו גאוה וגסות רוח. **פִּי מִי שֵׁישׁ בּוֹ גְּסוּת, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֹמֵר אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוּלִין לְדוֹר בְּעוֹלָם (סוטה ה.)/כ"ד.** **נִמְצָא שְׁעַל יְדֵי גְּדֻלַּת נִסְתַּלֵּק בְּרוּךְ הוּא מִמֶּנּוּ, וְאֵין בְּאִין כְּפִירוֹת שְׂזִיזוּ בְּחִינַת הַסְּתַלְקוֹת הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ וְהַסְּתַרַת פְּנֵיו מִמֶּנּוּ.**

וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְהִשְׁגִּיחַ בְּעֵינָא פְּקִיחָא לְרֵאוֹת שְׂפָלוֹתוֹ וְרוּמְמוֹת הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ בעינא פקיא דייקא כי בכל רגע של היסח הדעת מיד מנסה הישות ועזות הגוף להתגבר במחשבת גאוה/כ"ה, וכל פניה בתפילה היא בחי' של כפירה כנ"ל, על כן רק כשמשיגיא היטב ושומר עצמו תמיד בעינא פקיא ו**בְּוִדְאֵי לֹא יָבוֹא לְגְּדֻלַּת וּכְפִירוֹת.**

וְזִהוּ עַל יְדֵי שְׂפָת עַל יְדֵי שְׂמֻקְבָּלִין שְׂבַת בְּכָבוֹד גְּדוֹל וּבְקִדְשָׁה פְּרָאוּי/כ"ו היא סגולה לזכות לעינא פקיא הנ"ל שתשמור אותו מגדלות ויזכה לשפלות וענה.

כ"ג ספר המדות גאוה יג – על ידי גאוה נופל מאמונתו. והרמז לזה בתהילים פרק י' (ד) **רְשָׁע כְּגִבַּה אָפוּ בַל יִדְרֹשׁ אֵין אֱלֹהִים כֹּל מְזֻמּוֹתָיו; וּפְרָשׁוּי' – (ד) רשע כגובה אפו – שהוא גבה רוח ומגביה חוקף פניו ואפו בגבהותו. בל ידרוש – כל מזימותיו אומרות לו בל ידרוש הקב"ה כל מה שאעשה כי אין משפט. אין אלהים – לית דין ולית דיין:**

בליקוטי מוהר"ן לא נמצא לשון כזה אלא בתורה שלא נדפסה ונמצאת בחיי מוהר"ן כתב יד **רב לכם סוב את ההר.** וזה לשונו שם – הנה הגדלות מפיל את האדם ומשפילו הן בגשמיות והן ברוחניות כי איש ישראל אם הוא דבוק בהש"ת ובאמונתו הק' אזי אינו יכול לשלוט עליו שום דין ולא יהי' לו שום נפילה כי מי יוכל ליגע בו באשר הוא קרוב אל המלך ובאיזה מקום אשר הוא חונה שם הר אלקים וממשלת הקב"ה עליו, אבל אם הוא נופל מאמונהכג היינו שנפל בגדלות ואזי הוא מובדל מהקב"ה ואזי אין אני והוא יכולין לדור במקום אחד ואז כל הדינין שורין עליו ומאין בא לו הגדלות מחמת שהוא לומד או מתפלל בפניה ומחמת זה בא לידי גדלות.

כ"ד סוטה דף ה. אמר רב חסדא ואיתימא מר עוקבא כל אדם שיש בו גסות הרוח אמר הקדוש ברוך הוא אין אני והוא יכולין לדור בעולם שנא' **מלשני בסתר רעהו** אותו אצמית גבה עינים ורחב לבב אותו לא אוכל אל תקרי אותו אלא אתו לא אוכל איכא דמתני לה אמספרי לשון הרע שנא' **מלשני בסתר רעהו** אותו אצמית.

קובץ שיטות קמאי על סוטה ה. (בשם הסמ"ק סימן כב) שאלו לחכם מהו הגאווה. אמר להם שטות שאין בעלה מכיר בה, וגם נקרא תועבה שנאמר (משלי ט"ז) **תועבת ה' כל גבה לב,** וגם כתיב (תהלים ק"א) **גבה עינים ורחב לבב** אותו לא אוכל. אמר הקב"ה לי נאה הגאווה להיות גאה דכתיב (שם צ"ג) **ה' מלך גאות לבש.** וזה רוצה לגזול מלבושי כביכול אין אנו יכולין לדור במדור אחד.

הגהות וחידושים (רבי יצחק אייזיק חבר) על סוטה ה. – ואר"א כל אדם שיש בו גסות. נ"ב כמ"ש וידעת היום כו' כי ה' הוא כו' אין עוד ואפס זולתו, והם ב' בחינות מצידו ומצידנו, וא"כ הכל כאין נגדו ית' ועי"ז מלא כל הארץ כבודו, אבל מי שיש בו גסות כו', מורה ח"ו מציאות זולתו, וא"כ באמת נשאר אין, וז"ש אין אני והוא יכולים לדור כו', והבן מאד:

כ"ה נראה שאע"פ שבכל המדות ותאוות אפשר לשבר את הרע שבהם ע"י שמכניעה בכל כוחו ואזי הקב"ה משבר אותה לגמרי (כמבואר בתורה ו' אות ב' עה"פ דם לה' והתחולל לו) אבל הגאוה אפילו צדיק גדול מאד תמיד הוא בסכנה שתתגבר עליו וצריך שמירה בעינא פקיא תמיד וכמו שמוספר על הבעש"ט שאפילו ברגעיו האחרונים שמעו אותו ממלמל "אל תבואני רגל גאוה".

ראה נוצר חסד (לבעל היכל הברכה) על מסכת אבות פרק ד' משנה ד' – מאד מאד הרוי שפל רוח. אמר מאד מאד, כי ענין גאוה הוא ממש עבודה זרה ואין עצה להימלט ממנו אלא השם יתברך עוזר, וארבע מאות פירקי דמסכת עבודה זרה של אברהם אבינו (ע"ז יד:) היה מענין הגאוה, כי גאוה ממש עובד אל נכר, והוא עצמו עבודה זרה צואה רותחת. ומרן אלקי קודש קדשים אור שבעת הימים רבינו הקדוש, אשר החיה את נפשינו וגאל אותנו מן היצר ומרשת הסיטרא אחרא ומטעות קליפות נגה הבל וריק, ודיבק נפשינו באור עליון אור החיים רבינו אור נפשינו הרב ישראל בן אליעזר, עפר ואפר אני תחת כפות רגליו אם אזכה, והלואי שאזכה להיות אפר תחת כפות רגליו, יצאה נשמתו בטרהר, [שעה אחת קודם פטירתו אמר], **אלהי רבון כל העולמים אל תבואני רגל גאוה (תהלים לו, יב),** ובכך יצאה נשמתו של מרן הקדוש אלהי רבינו יצחק לוריא [שאמר] **בלשון שפניא, שמרני מידי גאוה.** כי אי אפשר להתחיל בשום עבודה אמיתית בעוד ששקע נפשו בגאוה וזדון לב, ולא יצא הטמא הכת הארורה מן הדת אלא על ידי גאוה וכעס. **וקודם הסתלקות** מרן הריב"ש זצ"ל אמר לתלמידיו שיכינו לעצמם רבי להאיר להם, כי הוא ילך לבית עולמו בשנה זאת, וזה היה בהושענא רבא אחר החתימה, ושאלו לו על איזה צדיק אם ידבק נפשם אצלו, והם היו תלמידים בחורים צדיקים, ועדיין לא שימשו כל צרכם את רבם. ואמר להם שיסעו אצלו (וינסה) וינסו) אותו וישאלו לו שיתן להם עצה להסיר הגאוה, אם יתן להם איזה עצה אין בו ממש, אם יאמר השם יעזור, אזי יקרבו נפשם אצלו כי צדיק גמור הוא.

כ"ו ראה ראשית חכמה – שער הקדושה – פרק שביעי (אות קו) – והעיקר שצריך האדם לעשות ביום ששי בגופו לקנות קדושת שבת ונשמה יתירה היא טבילה במ' סאה, כדי לפשוט לבוש רוח חול וללבוש רוח קדושת שבת, שהוא רוחא דנשיב מעתיקא שצריך טבילה, וכולי האי ואולי שישרה עליו אותו הרוח הקדוש. ומהם התשובה בהרהור ומעשה, והכלל כי זריזות ונקיות וטהרה כולם צריכים להעשות בערב שבת, כדי שתשרה אחריהם הקדושה שהיא קדושת שבת, ועל ידי הכנות אלו תהא דירה נאה בלב, ואבריו נאים, ונשמתו. ובהחסר ח"ו אלו, אין תיקון כלל, ואין הקדושה מוצאה מקום לנוח. ויריחו מזה שכיון שתשרה עליו קדושת שבת כראוי, תביאה לידי ענוה ויראת חטא וחסידות ורוח הקדש כנוכר במאמר רבי פנחס. כי מי הוא הגורם שלא יהיה ענו וירא חטא וחסיד ויצרו גובר עליו מפני שאין לו נשמה שתהיה גוברת על יצרו, וכיון שתבא לו נשמה קדושה, בודאי יגבר עליו, ויהיה ענו וירא חטא וכו'. ולפי דברי הזוהר בפרשת ויקהל (שם) נראה לי כי אחר שיטבול, אסור לו לעסוק בעשיית מלאכה, אלא בתיקון צרכי שבת. והנכון שאחר הטבילה יעסוק בתורה עד שיקבל שבת, כי הטבילה הוא כמעט הקבלת שבת, וזה לשונו שם, **כד עאל שבתא אצטריכו אינון עמא קדישא לאסחאה גרמייחו משמושא דחול, מאי טעמא בגין דבחול רוחא אחרא אולא ושטיא ושרא על עמא, וכד בעי בר נש לנפקא מן ההוא רוחא, ולאעלא ברוחא אחרא קדישא עילאה, בעי לאסחאה גרמיה, למשריה עליה ההוא רוחא קדישא עילאה, עד כאן לשונו:**

פי שבת הוא פחינת עין שעל ידי זה זוכין לראות שפלותו/כו/ ורוממות השם ותפירתו/כח/. פי שין של שבת דהיינו ג' רגלי האות שין הוא תלת גונון דעינא, ובית [כט], דהיינו אותיות ב' ת' של שבת הוא פחינת בת עין (תיקון ע)/ל. ועל ידי זה זוכין לראות שפלותו. עין במקום אחר (תורה עט תנינא)/לא/ שם מבאר יותר מזה שזוכים לזה ע"י תשובה בשבת. גם ראה תורה רב לכם טוב את ההר מחי"מ כת"י/לב/

נמצא שעל ידי שמירת שבת נצולין מגדלות, ואזי זוכין לאמונה פנזפר לעיל. וזהו שאמרו רבותינו, זכרונם לברכה (שבת קיד:)/ל/ 'פל השומר שבת פהלכתו בכל דקדוקיה/לד/ אפלו עובר/לה/ עבודה זרה פדור/לו/ אנוש/לו/ שהיה הראשון בעולם שעבד ע"י, מוחלין לו"/לח/ אם עשה תשובה/לט/.

^{כב} ראה ראשית חכמה – שער הקדושה – פרק שביעי (אות יד) וביום שבת צריך אדם להאריך אפו ולהיות עניו בתכלית וילמוד ממדות קונו שביום שבת מאריך לרשעים שבגיהנם, שאשו של גיהנם בטל, וכמו שפי' בפרשת יתרו משום דתיקא אתגלי כל רוגזין וכל דינין וביום שבת אשתכחו וכמו עובדי עבודת אלילים לפניו והוא מאריך. וממדת ענוה שיקנה ביום שבת ימשוך לכל ששת הימים, שיום שבת שורש לכל הקדושות.

^{כג} גם עניין זה נמצא בתורה הנ"ל רב לכם טוב את ההר.

^{כט} נראה שצ"ל ובת, וכן הוא בתיקון ע, ובתורה עט תנינא.

^ל תיקון ע' דף קכו: – עיינין, בהון ואתה תחזה מכל העם, אנשי חיל בגונון תיור יראי אלהי"ם בגונון סומק, אנשי אמת בגונון ירוק, שונאי בצע בבת עין דאיהי אוכמא, ודא רזא דשבת, ש תלת ענפי תלת גונון דעינא, ב"ת דשבת דא בת עין, ועלייהו איתמר (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת וגומר, והא אוקמיהו דאינון תרין שבתות, אימא עלאה בתלת דרגין, ואימא תתאה בתלת דרגין, עמודא דאמצעייתא כליל שית סטרין דאינון שית דרגין, עיינין דמסתכלין בארץ מיישר בחוורה, אלין אינון עיינין דרחימו, ובהון שכינתא איהי יפה פלגנה דלית בה פגימה, דאתמר בה (שיר א טו) הנה יפה רעייתי הנה יפה עיניך יונים.

^{לא} תורה עט – ואימתי יכול לראות שפלותו, בשבת. כי בשבת נאמר (שמות ט"ז): "ראו כי ה' נתן לכם את השבת", כי שב"ת הוא שייך בת, שייך, תלת גונון דעינא, ב"ת בת עין, ועל כן בשבת יכול לראות שפלותו. וזהו: "שבו איש תחתיו" הנאמר בשבת (שם), הינו תחת מדרגתו, שפל ממה שהוא. ועל כל פנים, "אל יצא איש ממקומו", הינו למעלה ממדרגתו, כגון 'עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפיניס' (סוטה כ"ב). ואימתי יכול לראות שפלותו בשבת, כשעושה תשובה שלמה, שהיא שבת. כמו שכתוב (דברים ל): "ושבת עד ה' אלקיך, אתון דדין כאתון דדין". כי יש שני תשובות. אחת, יש בני אדם שעושים משא ומתן והולכין בהבלי עולם הזה. ובאמצעות נופל לו הרהורי תשובה, ואחר כך חוזר למקומו הראשון. וזהו בחינות (יחזקאל א): "החיות רצוא ושוב", שאין לו ניהא, כי פעם טמא ופעם טהור, כשר ופסול, אסור ומת, וזהו בחינות ששת ימי חול. אבל תשובה שלמה היא בחינות שבת, שיש לו ניהא. כי 'בא שבת בא מנוחה' (רש"י בראשית ב' פסוק ב') שיש לו מנוחה מכל וכל, ונדחה הרע לגמרי. ותרע נאמנה, שתשובה שלמה היא בחינות שבת, כי איתא במדרש רבה (בראשית פרשה כ"ב): כשפגע אדם הראשון לקין, ושאל לו מה נעשה בדיןך, והשיב לו שעשה תשובה. אמר, אם כך תקיף חילא דתשובה, פתח ואמר: "מומור שיר ליום השבת". ולכאורה, מה ענין שבת אצל תשובה. אבל לפי דברינו מכוון היטב, כי כשעושה תשובה שלמה ונדחה הרע לגמרי, ויש לו ניהא, זהו בחינות שבת, ובחינת שדי, ובחינת מט"ט.

^{לב} וראה גם תורה רב לכם טוב את ההר מחי"מ כתי" – זה לשונו – וגם איתא בזה"ק שבת שין בת תלת גונון דעינא ובת עין בחי' עיני השכל נמצא שבת נקרא עין לראות וזה שאמר משה ראו כי ה' נתן לכם את השבת דהיינו כשיש לכם בחי' שבת אז תראו ותתבוננו היטב היכן המקום שאתם שם שלא תהיו עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס.

^{לג} שבת דף קיח: אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המשמר שבת כהלכתו אפי' עובד ע"ז וכדורן אנוש מוחלין לו שנאמר וישעיה נב-ב) אשרי אנוש יעשה זאת וגו' מחללו אל תקרי מחללו אלא מחול לו.

עיינן פרש"י דור אנוש התחילו לעבוד עבודה זרה. וצ"ע א"כ מאי אפילו? אדרבה הרי אז זה עדיין לא היה להכעיס אלא טעות של אנוש שעוב אלקים את הארץ אבל לא כפרו במציאותו ולא עשו להכעיס. (כמבואר ברמב"ם) וצ"ע ראיתי בשם היערות דבש ח"ב שכתב שאפילו ע"ז כזו נמחל לו ע"י שמירת שבת וצ"ע כנ"ל מאי אפילו? האם א"כ העובד להכעיס לא ימחל ע"י שמירת שבת? ונ"ל כוונת רבנו כמבואר במהר"ל ראה לקמן שע"י שמירת שבת מתבטל ממנו היצר לעבוד ע"ז ומה שעבד נידון כאנוס ע"י יצרו.

עיינן מהר"ל שם – ואל יקשה לך, א"כ למה עובד ע"ז כאנוש מאחר שהש"י אחד אין זה קשיא כלל, כי דבר זה מחמת יצרו, כמו מי שידוע שאסור לבא על אשת איש והוא עובר מפני יצר הרע, וכך דבר זה, כי במה שהוא שומר שבת מודה באחדותו ית' ובוה מסולק ממנו החטא יותר ממה שחוטא בעבודה זרה. וזה כי כאשר מקיים השבת הוא דבק במדריגה של האחדות לגמרי, עד שבאותה מדריגה אין כאן ע"ז ושניות לגמרי, ונחשב ע"ז שעבר מפני יצרו שהיה כופה אותו לזה, ודבר זה דוקא כאשר שומר שבת כהלכתה. (לגמרי מכל וכל, שאז יש לו דביקת באחדותו מכל וכל עד שהוא מסולק מן ע"ז מכל וכל) ויש לך להבין מה שאמר אפילו עובד ע"ז כאנוש, שהוא היה המתחיל בע"ז והוא שהתחיל להיות נוטה אחר ע"ז, והשומר את השבת מסולק מן ע"ז לגמרי, עד שאין לו צד בחינה אל הע"ז כלל, וזה שאמר דוקא אפילו עובד ע"ז כאנוש מוחלין לו כו'. ועוד יש לך להבין כי המחילה הוא (הסלוק) מן החטא שעשה (כי אף שהוא חוטא בע"ז, הנה השבת מסלק זה החטא הוא ע"ז עד שאין כאן חטא ע"ז, כמו כל מחילה של יום הכפורים שהוא מסלק את החטא אע"ג שלא שב מחטאו יש כאן מחילה, וכן הוא השבת היא מחילה לע"ז. אע"ג שלא שבו, ודבר זה מבואר מאוד והוא נכון גם כן מאוד ואין צריך להאריך:

^{לד} עיינן ביאור חפץ השם (לרבי חיים הן עטר בעל אור החיים) שם – גמרא. כל המשמר שבת כהלכתו אפילו עובד ע"ז וכו'. קשה א' מהו אומרו כהלכתו דיספיק באומרו כל המשמר שבת. ב' מאי דוחקיה דאפקיה לקרא ממשמעותי' דמחללו הוא מלחלו. וא"ת שהוקשה ליה יתורא דקרא דלא הוה ליה למימר אלא שומר שבת וממילא שלא יחללנו, ולמה הוצרך קרא לומר מחללו זה איכא למימר דפרושי

פי על ידי שמירת שבת משפירין ומבטלין הפפירות שהם עבודה זרה וזוכין לאמונה פנפפר לעיל נמצא שע"י שמירת שבת כהלכתה בודאי עשה תשובה^מ, ומה שעבד ע"ז נידון כאונס שיצרו כפה אותו (מהר"ל שם).

קא מפרש מהו השמירה שישמור את השבת הוא שלא יחללנו במלאכות. **אכן נראה** דרבי יוחנן הוקשה ליה בכתוב דקאמר "אשרי אנוש יעשה זאת וכו' וכן אדם יחזיק בה", מהו הדבר הזה שלא יעשה מלאכה ביום השבת, שלא יחלל את השבת, והלא המחלל שבת בסקילה, והאושר יאמר על קיום דבר מצוה, ולא על העדר היותו רשע, כי אין אושר למי שאינו רשע ומחלל שבת, ומהו כ"כ דקאמר אשרי אנוש וכו', לזה פירש ואמר דהאי דאמר הכא "אשרי אנוש וכו'" הוא על המשמר שבת כהלכתו, דהיינו ככל הלכות שבת לקיים עונג שבת וג' סעודות וממצוא חפצין ודבר דבר ובאלה רבות לזה הוא שנותן את האושר א"כ כפי זה מחללו היא אדרבא נגדית לפירוש זה כי לא משמע אלא מלחלו מעשות בו מלאכה שאמר הכתוב מחלליה מות יומת. לזה פירש שדקדק קודם אומר מילת אנוש ולא אמר אדם ולא איש דפירוש מחללו הוא מחול לו והמ"ם במקום פ"א הפעל מהשורש דאפי" עושה מעשה אנוש המסויים שהיה ע"א אפילו הכי מחול לו וכיון דעבדינן מחללו מחול לו השתא הוי פירושא דקרא דאשרי אנוש וכו' שומר שבת היינו ככל הלכותיו ומצוותיו וזהו שדייק רבי יוחנן כהלכתה אז דוקא הוא שמותר לו. ונקט **אנוש מכל שאר עע"ז** משום תיקון משמעות הפשט של הכתוב. אי נמי שהם ראשונים בהכעסה זו. אי נמי שהיו מתכוונים להכעיס והיו עובדים ע"ז בלי שיתוף שם שמים. אפילו הכי אם ישוב ויקיים את השבת כהלכותיה מוחלין לו. והטעם דשקול שבת כנגד כל התורה וכל המורה בו ככופר בע"ז וכאילו קיים כל התורה כולה, ופשוט:

^ל **אפילו עובד ע"ז** – צ"ע משמע שעדיין עובד, ולא עשה תשובה, ואעפ"כ מוחלין לו. וראה לקמן בשם הט"ז שרק עם עשה תשובה מוחלין לו.

^{לו} **צ"ע שרבנו נקט כדור אנוש** אע"פ שגרסת עין יעקב היא כאנוש. וגם בגרסת הגמרא שלנו כתוב (כדור) בסוגרים. ועיין פרש"י שגרס כדור אנוש, אבל החיד"א ועוד גרסו כאנוש.

^{לז} **מראית העין לחיד"א שם** – והגם דכתב הרמב"ם ז"ל דבימי אנוש לא היה ע"ז ממש, אלא היו עושים כוכב או מזל לאמצעי. אפשר דדור אנוש היו טועים בכך, אבל אנוש עצמו היה עע"ז גמורה, אלא שאומר לדור להמשיכם בתחילה בטענת אמצעי. וז"ש אפילו עע"ז כאנוש, דייקא שהוא עצמו היה עע"ז ממש ואפ"ה נמחל לו שוב ראיתי מ"ש הרב עיון יעקב ז"ל ואין דבריו נראין לי הדל:

כדור אנוש – ולגרסת כאנוש ראה מהרי"ן חיות שמכאן הוציא הרמב"ם ז"ל דבריו פ"א מהל' ע"ז ריש ה"א שכ' בזה"ל בימי אנוש טעו בני אדם טעות גדול וכו', ואנוש עצמו מן הטועים הוה ע"ז.

רמב"ם יד החזקה הלכות עבודת כוכבים פרק א (א) **בימי אנוש טעו בני האדם טעות גדול ונבערה עצת חכמי אותו הדור ואנוש עצמו מן הטועים** היה זה היתה טעותם אמרו הואיל והאלהים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד והם שמיים המשמשים לפניו ראיין הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבדו כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו וזהו כבודו של מלך כיון שעלה דבר זה על לבם התחילו לבנות לכוכבים היכלות ולהקריב להן קרבנות ולשבחם ולפארם בדברים ולהשתחוות למולם כדי להשיג רצון הבורא בדעתם הרעה וזה היה עיקר עבודת כוכבים וכך היו אומרים עובדיה יודעים עיקרה לא שהן אומרים שאין שם אלוה אלא כוכב זה הוא שירמיהו אומר מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה כי בכל חכמי הגוים ובכל מלכותם מאין כמורך ובאחת יבערו ויכסלו מוסר הבלים עץ הוא כלומר הכל יודעים שאתה הוא לבדך אבל טעותם וכסילותם שמדמים שזה ההבל רצונך הוא: (ב) **ואחר שארכו הימים עמדו בבני האדם נביאי שקר ואמרו שהאל צוה ואמר להם עבדו כוכב פלוני** או כל הכוכבים והקריבו לו ונסכו לו כך וכך ובנו לו היכל ועשו צורתו כדי להשתחוות לו כל העם הנשים והקטנים ושאר עמי הארץ ומודיע להם צורה שבדה מלבו ואומר זו היא צורת הכוכב פלוני שהודיעוהו בנבואתו והתחילו על דרך זו לעשות צורות בהיכלות ותחת האילנות ובראשי ההרים ועל הגבעות ומתקבצין ומשתחווים להם ואומרים לכל העם שזו הצורה מטיבה ומריעה וראוי לעבודה וליראה ממנה וכהניהם אומרים להם שבעבודה זו תרבו ותצליחו ועשו כך וכך ואל תעשו כך וכך. והתחילו כוזבים אחרים לעמוד ולומר שהכוכב עצמו או הגלגל או המלאך דבר עמהם ואמר להם עבדוני בכך וכך ודבר עבודתו ועשו כך ואל תעשו כך ופשט דבר זה בכל העולם לעבוד את הצורות בעבודות משונות זו מזו ולהקריב להם ולהשתחוות. וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו ונמצאו כל עם הארץ הנשים והקטנים אינם יודעים אלא הצורה של עץ ושל אבן וההיכל של אבנים שנתחנכו מקטנותם להשתחוות לה ולעבדה ולהשבע בשמה והחכמים שהיו בהם כגון כהניהם וכיוצא בהן מדמין שאין שם אלוה אלא הכוכבים והגלגלים שנעשו הצורות האלו בגללם ולדמותן אבל צור העולמים לא היה שום אדם שהיה מכירו ולא יודעו אלא יחידים בעולם כגון חנוך ומתושלח נח שם ועבר ועל דרך זה היה העולם הולך ומתגלגל עד שנולד עמודו של עולם והוא אברהם אבינו:

^{לח} **מראית העין (חיד"א)** על שבת דף קיח: אמר רבי חייא בר אבא א"ר יוחנן כל השומר שבת כהלכתו אפילו עע"ז כאנוש מוחלין לו וכו'. והכי נמי אמרו באגדתא דבראשית פרשה ע"ג אמר הקב"ה בטלתם כל הדברות קיימו דבר א' ואני אסלח לכם ואיזה זה שבת וכו' ע"ש. ודרך דרש אפשר ליתן טעם דאע"ג ד' ישראל בכל אופן הם בני דק"ל כר"מ כמ"ש הרשב"א ז"ל בתשובה ואב שמחל על כבודו כבודו מחול מ"מ בזיונו אינו מחול כמ"ש הפוסקים וכתוב כי דבר ה' בזה. אך כאשר ישמרו שבת כהלכתו כי ה' ברא העולם בו ימים וכביכול נח בשביעי א"כ אנו מודים דכ"ע דיליה ומצי מחיל ולכן בשמירת שבת נמחל אפילו עע"ז:

^{לט} **עיון טורי זהב** על או"ח ריש סימן רמב – בטור הביא גמרא דכל כתבי כל המשמר שבת כהלכתו אפי' עע"ז כאנוש מוחלין לו איכא למידק אי לא עשה תשובה שבת מאי מהני ואי עשה תשובה שבת ל"ל. ונראה דמייירי שעשה תשובה אלא דתשובה לא מהני שיהא מוחלין לו כדאיתא בפרק יה"כ עבר על כריתות ומיתות ב"ד תשובה תולה ומיתה ממרקת קמ"ל כאן דאם בעשותו תשובה שומר שבת כהלכתו מהני תשובה שיהא נמחל לו:

^מ **קובץ שיטות** קמאי בשם קדמון מבית מדרשו של רבי פרחיה – מוחלין לו שנאמר אשרי אנוש יעשה זאת. כלומר אנוש שהוחל בימיו (לעבוד ע"ז), אשריו לו [אם] שב ושומר השבת, מפני שאין אדם [שומר שבת] אלא עד שיחזור מעבודת ע"ז כל עיקר וידע [שהקב"ה ברא הכל באומרו ויכולו] שגרס בה כי ששת ימים וכול'.

ככתיבתו אלא בכינוי שם אדני. **וְלְעוֹלָם הָפָא נִכְתָּב וְנִקְרָא בְּיַד ק"א**. מדוע אסור לנו להגות את השם הויה ככתבו נאמרו בזה הרבה פירושים¹. וראה שמות כ כא/כא² בְּכָל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכֵּיר אֶת שְׁמִי אָבוֹא

העולם הבא, העולם הזה נכתב ביו"ד ה"י ונקרא באל"ף דל"ת, אבל לעולם הבא כולו אחד, נקרא ביו"ד ה"י ונכתב ביו"ד ה"י. סבר רבא למדרשה בפירקא, א"ל ההוא סבא לעלם כתיב.

רש"י – למידרשה בפירקא – קרייה דיו"ד ה"י דארבע אותיות דרשיה, וטעמיה התלויים בו:

בן יהוידע – שם עולם הזה נכתב ביו"ד ה"א ונקרא באל"ף דלת וכו'. נראה לי בס"ד טעם לזה, כי עתה מצוי השקר בעולם שהאדם מדבר בפיו מה שלא ראה בעיניו, וכן נמצא האדם שומע באזניו אזהרה מפי חכם ועושה מעשה בידיו להפך. ולכך אין זוכים שיוציאו בפיהם האזכרה כפי מה שרואין בעיניהם בספר תורה, ואין שומעין באזניהם האזכרה כפי מה שכתבה היד בספר תורה, כי היד כתבה יו"ד ה"א, ואזניהם תשמע אל"ף דל"ת, וכן עיניהם רואה בספר תורה יו"ד ה"א, ובפיהם מוציאים אל"ף דל"ת. אבל לעתיד אשר שפת אמת תכון לעד ויתבטל השקר לגמרי, אז זוכים לקרות בפה את השם בתורה כפי מה שרואין כתוב לעיניהם, ושומעין את השם באזניהם כפי מה שכתבו בידיהם. ועוד נראה לי בס"ד לומר סימן אחר לזה כי עתה אין חציו אחרון של שם דומה לחצי הראשון, לכך לא ישתוו העינים עם הפה ולא האזנים עם הידים. אך לעתיד ישתוו חצי האחרון עם הראשון שיהי השם בסוד יהי"ה או גם זה ישתוו. וז"ש [משלי כ' י"ב] עין רואה ואזן שומעת ה' עשה גם שניהם, בהשוואה אחת: **אמנם צריך להבין למה נקרא בשם אדני**, והיה ראוי שיהא נקרא בשם אהי"ה, דרובו של שם שהוא אותיות היה יש בו. ונראה לי בס"ד מפני כי אותיות דאחר שם הויה, שהם דבוקים בשם, המה אותיות כוז"ו, שעולים מספר ט"ל, ועם מספר הויה המחובר בהם, המה עולים ס"ה, כמנין שם אדני, לכך נקרא בשם אדני. ובוזה יובן בס"ד רמז הכתוב בישעיה מ"א וד', אני ה' ראשון ואת אחרונים אני הוא. פירוש שם זה ראשון לכל השמות, אך אינו נקרא שם זה בפה אלא את אחרונים, רצונו לומר עם אותיות האחרונים אני הוא, כי את רצונו לומר עם, וז"ש [הושע י"א י'] אחרי ה' ילכו כאריה ישאג, פירוש אימתי אחרי ה' ילכו שלא לקרות שם הויה ככתבו, אלא ילכו לצרפו עם אותיות שלאחריו הוא בזמן כאריה ישאג מכח חסרון התיקון. ועוד נראה לי בס"ד טעם קרוב לזה מה שנקרא בשם אדני, מפני דשם הויה יתמלא בארבע מילואים ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שהם ט"ל אותיות. ובוזה פרשתי בס"ד רמז הכתוב [שיר השירים ה' ב'] שראשי נמלא ט"ל, פירוש שם הויה שהוא ראשי נמלא ט"ל אותיות, ואם תצרך מספר שם הויה שעולה כ"ו עם אותיות המילואים שלו שהם ט"ל עולה מספר שם אדני לכך נקרא בשם אדני:

^מ ראה חיי אדם – חלק ראשון – כלל ה אות (כו) ההוגה השם באותיותיו, אין לו חלק לעוה"ב. דהיינו שקורא השם בנקודותיו כמו שהוא נקוד הי"ד בשבא והה"א בחולם והוא"ו בקמץ, (ול"נ מדלא אמר ההוגה השם בנקודותיו, ומדאמר באותיותיו, ר"ל שאומר השם בהברת האותיות כידוע ל"ת, והוא השם המפורש) או שאומר האותיות, ואפילו רק מקצתן, דהיינו יו"ד ה"א, אלא יאמר יו"ד קה ויו"ד קה. ויקראנו כאילו כתוב שם אדני ונקודות אדני, דהיינו האל"ף בחטף פת"ח, אבל לא בפת"ח לבד או בשב"א לבד, והד' בחולם והנו"ן בקמץ, וירגיש הי"ד שתהיה ניכרת יפה. רק בכונה יכוין לשם הויה.

^ט כמבואר בסנהדרין דף צ. – ואלו שאין להם חלק לעולם הבא: האומר אין תחיית המתים מן התורה ואין תורה מן השמים ואפיקורוס רבי עקיבא אומר אף הקורא בספרים החיצונים והלוחש על המכה ואומר כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו.

באר שבע – ההוגה את השם באותיותיו. לקמן בגמרא (קא, ב ד"ה ובלשון עגה) ובפ"ב דעבודה זרה (ז, ב ד"ה עליו) פירש רש"י שדורשו במ"ב אותיות ועושה בו מה שהוא חפץ, אבל התוספות (בע"ז יח, א ד"ה הוגה) וכל המפרשים פירשו שהיה קורא בפירוש אותיות של שם המיוחד באותיות של שאר התיבות, וזה אין לעשות כדאמרינן בפסחים סוף פרק אלו עוברין (ג, א) לא כשאני נכתב אני נקרא אני נכתב ב"ה ונקרא באל"ף דל"ת:

מרגליות הים – וכן הלוחש על המכה כצדוקי שכפרו בסגולות התורה לחיי עוה"ב והם חשבו שיעודי התורה הן בעוה"ז, ומכלל זה ההוגה את השם באותיותיו שאינו מודה בעוה"ב שאז נקרא כמו שנכתב ע' פסחים נ' ע"א, וע' בתפארת ישראל למהר"ל מפראג פט"ו: ... ע' תוס' ע"ז י"ח רע"א ד"ה הוגה השם פי' הקונ' שדורשו במ"ב אותיות ועושה בו מה שהוא חפץ, ורוב העולם מפרשים שהיה קורא בפירוש אותיות של שם המיוחד באותיות של שאר תיבות וזה אין לעשות כדאמר בפסחים (נ) לא כשאני נכתב אני נקרא כו'. וע' שו"ת הרדב"ו ח"ה סי' אלף ת"ח שהוגה את השם היינו שקורא אותיות השם כגון יו"ד ה"א כו' וכ"כ התוס' בסוכה ה', וע' דבש לפי מערכת ה"א אות כ"ג דלומר יו"ד ה"א אי וא"ו אי ה"א מותר כיון שהפסיק בין האותיות. וע' בס' נגיד ומצוה בשם האריז"ל ובס' עולם אחד מהגרא"א פישל מסטריוב (זולקוב) פ"ב, וע' שו"ת יכין ובוועז ח"א סי' קל"ה (נ"ד ע"ד) באריכות:

קובץ שיטות קמאי בשם יד רמה – אבא שאול אומר אף ההוגה את השם באותיותיו שקורא שם בן ארבע אותיות ככתבו דהיינו יו"ד ה"א וא"ו ה"א. ברם צריך את למידע דכי פליג ת"ק אדר' עקיבא ואדאבא שאול הני מילי לענין עונש דקסבר ת"ק דהקורא בספרים החיצונים והלוחש על המכה ואומר כל המחלה כו' וההוגה את השם באותיותיו לא נפיש עונש דידהו כולי האי אבל לענין איסורא כלהו ס"ל דאסירי:

קובץ שיטות קמאי בשם קונטרס הראיות לרי"א – וכך י"ל נמי על מאי דנתן בסיפא (צ' ע"א) אבא שאול אומר אף ההוגה השם באותיותיו, דלא פליג תנא קמא עליה, דהא אמרינן בפרקא קמא דע"ז (י"ח ע"א) על ר' חנינא בן תרדיון שנתחייב בשריפה על שהיה הוגה השם באותיותיו, ומקשה התם מאבא שאול, למימרא דהלכה פסוקה היא, דלא פליג עליה ת"ק. א"נ י"ל דאפילו פליג עליה, נהי דפליג במה שאמר אין לו חלק לעולם הבא, אבל באסורא לא פליג עליה, והתם מאיסורא מקשה על מאי דעביד ר' חנינא בן תרדיון. ועיין מה שכתבתי ב"פ דעבודה זרה:

¹ ראה מכתב מאלוהי ח"א עמ' 318 – ובדבר היחוד של שמו אחד, שם בגמ' (פסחים ג), דבעוה"ז, לא כשם שאני נכתב אני נקרא ... אבל לעוה"ב אני נכתב ביו"ד ה"י ונקרא ביו"ד ה"י כו'. ביאור הדבר, דיש השגה ביחוד שמו, שהוא ית' הויה המיוחדת, ואם הנבראים יבחינו הויה של עצמם, הם יבחינו לעת"ל כי הויתם (מציאותם) לא כלום היא לעומת הויתו ית', שהויתם בטלה להויתו, והיי' בחינת ההשגה של אפס זולתו, שגם היש הנברא הוא אין לגבי היש האמיתי, הבורא ית'. והשתא בשעת הסתר פניו (שכינתא בגלותא), שאנו מבחינים את היש דעוה"ז בבחי' מציאות גמורה, לא נוכל לדון בבטילות הויתנו להויתו, אלא נוכל להבחין בענין האדנות, שהוא אדונו ואנחנו עבדיו (דאף שהעבד הוא נמצא כשם שאדונו נמצא, מ"מ בטל הוא אליו מטעם שהאדון מושל בו).

אֵלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ. נמצא שבהזכרת ה' אנו קוראים לו ית', ואסור לקרא למלך אל מקום מטונף. וזהו כל מקום אשר אזכיר ולא אמר תזכיר, כי רק פה קדוש של כהן בבית המקדש כשמוזכר את שם ה', הוא דבר ה' בפיו/כ, אבל סתם אדם המזכיר את שם ה' בפה פגום ומקום לא מקודש, נמצא קורא את הקב"ה למקום רע ונענש. ורבנו מבאר שהטעם כי בעולם הזה א"א שתהיה האמונה שלימה בתכלית, וְזֶהוּ מַחְמַת פְּגִימַת הַלְבָנָה, שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל יְדֵי פֶגֶם הָאֱמוּנָה פְּנוּפֵר לְעֵיל. עַל פֶּן אֵי אִפְשָׁר שְׂיִהְיֶה הַקְּרִיאָה וְהַפְּתִיבָה אַחַת, כִּי הַקְּרִיאָה הִיא בְּפִה בְּחַי' מַלְכוּת פֶּה, בְּחַי' אֱמוּנָה, וְכִשְׁהֶאֱמוּנָה מַלְכוּת פְּגוּמָה, אִזִּי הַדְּבָר פֶּה פְּגוּם. עַל כֵּן א"א שֶׁנִּקְרָא בְּפִינוּ אֶת שֵׁם הוֹיָה שֶׁהוּא בְּחַי' חֲמָה, כִּי מַעוֹלָם לֹא רָאִתָּה חֲמָה פְּגִימַתָּה שֶׁל לְבָנָה (ר"ה כג:)²¹ הַטַּעַם הַפְּשוּט כִּי פְּגִימַתָּה הוּא רַק לְעֵינֵינוּ, כִּיּוֹן שֶׁהַצֵּד הַנִּסְתָּר מֵאוּר חֲמָה הוּא חֲשׂוֹךְ וְנִדְמָה לָנו כְּפֶגֶם. וְרַבְּנוּ מְבִיא זֹאת כְּמִשְׁלַל לְבָאָר עֵינֵינוּ הַנִּל (וּמוֹהֲרַנִּת מְבָאָר: פְּרוּשׁ פִּי הַקְּרִיאָה וְהַפְּתִיבָה הֵם בְּחִינַת תּוֹרָה שֶׁבְּכַתֵּב וְתוֹרָה שֶׁבְּעַל פֶּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת ה' אֱלֹקִים, בְּחִינַת חֲמָה וְלְבָנָה. בְּחִינַת שִׁמְשׁ וּמִגֵּן ה' אֱלֹקִים. וּמַחְמַת שֶׁהַלְבָּנָה נִפְגַּמַת פַּעַם עַל יְדֵי פֶגֶם אֱמוּנָה שֶׁלָּנו שֶׁהוּא בְּחִינַת לְבָנָה פְּנוּ"ל, עַל פֶּן אֵי אִפְשָׁר שֶׁתִּהְיֶה הַקְּרִיאָה וְהַפְּתִיבָה פְּאֻחָה, פְּדֵי שְׁלֹא תִרְאֶה חֲמָה פְּגִימַתָּה שֶׁל לְבָנָה. כִּי כִשְׁאֵנוּ קוֹרְאִים שֵׁם הוֹיָה, אֵנוּ קוֹרְאִים לוֹ ית', וְאֵם יִפְנֶה אֲלֵינוּ, וִירָאָה שְׁאֵנוּ אוֹמְרִים אֶת שְׁמוֹ בְּפִה פְּגוּם, נִמְצָא גְרַמְנוּ לְבַחַי' חֲמָה רוֹאָה פְּגִימַת הַלְבָּנָה. נִמְצָא שְׁאֵנוּ כְּחוֹטְאִים בְּבֵית הַמֶּלֶךְ לִנְגַד עֵינָיו, דְּבַר שֶׁמְעוֹרֵר חֲרוֹן אַף. וְרָאָה פִּל"ח/י"ו שְׁבִיאָר שֶׁפֶגֶם הָאֱמוּנָה הִיא גְלוּת הַשְּׂכִינָה בְּחַי' פֶּגֶם הַלְבָּנָה ע"י יְנִיקַת הַחִיצוֹנִים, ע"כ עַד שֶׁנִּתְקַן אֶת הַמַּלְכוּת, אֱמוּנָה, לְבָנָה, וְנוֹצִיא אוֹתָהּ מֵהַגְלוּת, אִסוּר לָנו לְקַרֵּא שֵׁם ה' כְּכַתְּבוּ שֶׁהוּא בְּחַי' חֲמָה, כִּי מַעוֹלָם לֹא רָאִתָּה וְכו' וְנ"ל כּוֹוֵנָתוֹ כְּלוּשׁוֹן הַתּוֹרָה כִּאֵן כְּדֵי שְׁלֹא תִרְאֶה חֲמָה פֶּגֶם הַלְבָּנָה.

טעם אחר ראה באוהב ישראל ואתחנן (ד"ה וצריך להכין טעם הדברים) – שביאר ששם הויה מהווה הכל ואם נקרא שם זה בפיו ניתן כח גם לקליפות ע"כ אנו קוראים אותו בשם אדנות ובוה מכניעים את הקליפות.

²¹ על הפסוק שמות כ כא ... בְּכָל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר אֶזְכִּיר אֶת שְׁמִי אֲבֹא אֵלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ: פְּרִש"י – אֲשֶׁר אֶתְּן לְךָ רְשׁוֹת לְהִזְכִּיר שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ שְׁלִי שֵׁם אֲבֹא אֵלֶיךָ וּבְרַכְתִּיךָ אֲשֶׁרָה שְׂכִינְתִּי עֲלֶיךָ מִכָּאֵן אֲתָה לְמַד שְׁלֹא נִיתֵן רְשׁוֹת לְהִזְכִּיר שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ אֲלֵא בְּמִקוֹם שֶׁהַשְּׂכִינָה בָּאָה שֵׁם וְזוֹהוּ בֵּית הַבְּחִירָה שֵׁם נִיתֵן רְשׁוֹת לְכַהֲנִים לְהִזְכִּיר שֵׁם הַמְּפֹרָשׁ בְּנִשְׂיַת כְּפִים לְבָרַךְ אֶת הָעַם:

רבנו בחיי (כא) בכל המקום אשר אזכיר את שמי. היה לו לומר תזכיר, כי בכל מקום שזכיר אדם שמו של הקב"ה בבית התפילה או בשאר המקומות שם יתברך העובד:

²² כמבואר בצרור המור שם – ואמר אזכיר, ולא תזכיר. הרצון אצלי, כי הש"י הוא המזכיר את ה' ולא הכהן. כי אע"פ שהכהן היה מזכיר את ה' במקדש, השם היה מזכיר ומוריד שפע האותיות ונותנם בפיו של כהן גדול, ואז היה הכ"ג גומר ומזכיר, ולא באופן אחר. וז"ש בירושלמי, מאי בקול רם (דברים כז, יד), בקולו של רם, מלמד שהיה הקב"ה משתף שמו עם הכהנים (יר"ו סוטה ז, ב), כלומר שהיה משיים הדברים בפיהם, כענין מה שאמר במשה והאלהים יענו בקול, ונותן הקול בפיו. וזה תמצא מפורש בתפלת יוה"כ, שאמר והכהנים והעם כשהיו שומעים את שם המפורש יוצא מפי כ"ג. לא אמר מוצא אלא יוצא, כאלו הוא מעצמו יצא בלי מוצא. ויותר ברור באמרו אף הוא היה מתכוין לגמור את ה' כנגד המברכים. לא אמר להזכיר או לומר את ה', אלא לגמור, כי ה' היה משיים הדברים בפיו והוא היה גומר. כי השפע היה נשפע מהשם בפיו של כ"ג בהזכירו את השם, וכשהכהן רואה את הדברים בפיו היה גומר להוציא את ה'. ולכן אמר בכאן בכל מקום אשר אזכיר את שמי, כי אני הוא המזכיר את שמי ונותנו בפיו של כהן גדול לגומרו.

²³ ראש השנה דף כג: גמ' היינו לפני החמה היינו לצפונה, היינו לאחר החמה היינו לדרומה, אמר אביי פגימתה לפני החמה או לאחר החמה, אם אמר לפני החמה, לא אמר כלום, דא"ר יוחנן מאי דכתיב (איוב כה-ב) "המשל ופחד עמו עושה שלום במרומיו" מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה, ולא פגימתה של קשת פגימתה של לבנה, דחלשה דעתה פגימתה של קשת, דלא לימרו עובדי החמה ודף כד. גירי קא משדייא:

פְּרִש"י – גִּירֵי קָא מְשַׁדִּיא. הַחֲמָה הַזֹּאת חֲצִים הִיא יוֹרָה לְהַלְחֵם בְּכוֹפְרֵין בַּה שְׁהִיּוּרָה בְּקִשְׁתָּה נוֹתֵן פְּגִימַת הַקֶּשֶׁת לְצַד פְּנֵיו:

²⁴ צ"ע מה פירוש כדי שלא תראה, הרי א"א שתראה, כי מיד יתבטל הפגם כי יאיר מאור החמה.

עֵינֵינוּ פְּרַפְרָאוֹת לְחֲכָמָה – רִישׁ תּוֹרָה ד' – וְזוֹהוּ (זְכַרְיָה י"ב) ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ זֶה בְּחִינַת אֱלֹקִים מַלְכוּת וְכו' אֶחָד גַּמְטְרִיא אַהֲבָה הֵינּוּ הֵן ה' שֶׁהוּא רַחֲמִים הֵן שְׁמוֹ שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱלֹקִים בְּחִינַת דִּין הַכֹּל לְטוֹבָתָךְ וְכו'. לְכַאוּרָה יֵשׁ לְדַקְדָּק, כִּי הֵלֵךְ רז"ל בְּפִסְחִים נוֹי"ן דְּרִשׁוּ ה' אֶחָד שְׁלֵעֲתִיד יִהְיֶה כּוֹלוֹ הַטוֹב וְהַמְטִיב וְשֵׁמוֹ אֶחָד, בְּעוֹלָם הַזֶּה נִכְתָּב בִּי"ה וְנִקְרָא בִּי"ד וְלִעֲתִיד נִקְרָא גַם כֵּן בִּי"ה, אֵךְ כְּשֶׁתִּבְנוּן תִּרְאֶה כִּי הַכֹּל עוֹלָה בְּקִנָּה אֶחָד. עַל פִּי מַה שֶׁפִּירֵשׁ רַבִּינוּ ז"ל בְּמֵאֵמֶר וַיִּשָּׁב יַעֲקֹב וכו', שֶׁמָּה שֶׁבְּעוֹלָם הַזֶּה נִכְתָּב בִּי"ה וְנִקְרָא בִּי"ד הוּא מַחְמַת שֶׁמַּעוֹלָם לֹא רָאִתָּה חֲמָה פְּגִימַתָּה שֶׁל לְבָנָה, וְרוֹצֵה לֹמַר כִּי הַשֵּׁם הוֹי"ה הוּא בְּחִינַת חֲמָה, וְשֵׁם אֱלֹקִים הוּא בְּחִינַת לְבָנָה, בְּבִחִינַת (תְּהִלִּים פ"ב) כִּי שִׁמְשׁ וּמִגֵּן ה' אֱלֹקִים כְּמִבּוֹאָר שֵׁם. וְכֹל זְמַן שֶׁהַמַּלְכוּת דְּקִדּוּשָׁה בְּגוֹלוֹת, שְׁאֵז הֵם יוֹנְקִים מִבְּחִינַת הַמַּלְכוּת הַנִּקְרָא אֱלֹקִים, כְּמִבּוֹאָר בְּמֵאֵמֶר זֶה (תּוֹרָה ד') גַּם כֵּן אוֹת ב'. שׁוּה בְּחִינַת פְּגִימַתָּה שֶׁל לְבָנָה, אִזִּי אֵי אִפְשָׁר לְקוֹרוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ גַּם בְּשֵׁם הוֹי"ה שֶׁהוּא בְּחִינַת חֲמָה, כִּי מַעוֹלָם לֹא רָאִתָּה חֲמָה פְּגִימַתָּה שֶׁל לְבָנָה (וְזֶה עֵינֵינוּ חֲדָשׁ וְנִפְלֵא שְׁגִילָה בּוֹה רַבִּינוּ הַק' ז"ל). וְבוֹה יִתְכַּן מֵאֵד הַתְּכַת הַכְּתוּב (זְכַרְיָה י"ד) וְהִיָּה ה' לְמֶלֶךְ עַל כָּל הָאָרֶץ, הֵינּוּ לְעֲתִיד יִתְעַלָּה הַמַּלְכוּת מִבִּינֵיהֶם, וְאִזִּי יִתְקַיֵּם (תְּהִלִּים מ"ז) כִּי מֶלֶךְ כָּל הָאָרֶץ אֱלֹקִים כְּמִבּוֹאָר כֵּאֵן אוֹת ב', אִזִּי יִתְיַחַד שֵׁם הוֹיָה עִם הַשֵּׁם אֱלֹקִים, שׁוּה בְּחִינַת בְּיוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד, וְדְרִשׁוּ רז"ל שְׁלֵעֲתִיד כּוֹלוֹ הַטוֹב וְהַמְטִיב, שׁוּה בְּחִינַת ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד, כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ רַבִּינוּ ז"ל. וּמַחְמַת זֶה בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה נִקְרָא לְעֲתִיד בְּשֵׁם הוֹי"ה, כִּי יִתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְבָּנָה, הֵינּוּ שִׂיָּהִי הַשֵּׁם אֱלֹקִים שֶׁהוּא בְּחִינַת מַלְכוּת בְּשְׁלִימוֹת, שׁוּה בְּחִינַת מַה שֶׁדְּרִשׁוּ ז"ל וְשֵׁמוֹ אֶחָד שִׂיָּהִי נִקְרָא גַם כֵּן בְּשֵׁם הוֹי"ה הֵינּוּ כְּנ"ל:

אָבֵל לְעֵתִיד שִׁיתְבַּטֵּל הַיֵּצֵר הָרַע, וְתִמְלֵא הָאָרֶץ דְּעָה, וְהֵאֱמוּנָה תִּהְיֶה שְׁלִימָה, יִתְמַלֵּא פְּגִימַת הַלְּבָנָה. וְאִזּוּ יִהְיֶה ה' אָחָד וְשְׁמוֹ אָחָד" (זכריה יד) ^{נ"ה}, וְיִהְיֶה הַפְּתִיבָה וְהַקְּרִיָּאָה אָחָד בְּשֵׁם יו"ד ה"א פְּנֹזֶפֶר לְעֵיל עַפ"י פִּסְחִים נ.).

נִמְצָא שֶׁכָּל מַה שֶּׁהָאָדָם זֹכֵה לְאֱמוּנָה יִתְרָה, כִּךְ נִתְקַרֵּב וְנִתְיַחַד עַל יְדוּ יַחֲוֹד יוֹתֵר שֶׁל בְּחִינַת הו"ה לְשֵׁם אֱלֹקִים, וְנִכְלָלִים יַחַד, כְּמוֹ שִׁיְהִיָּה לְעֵתִיד. עֵינַי תּוֹרָה נִד שְׁהוּיָה אֱלֹקִים הוּא שֵׁם מֵלֶא/י"ו, וְעֵינַי בּוֹה תּוֹרָה ד' כְּשִׁיּוֹדְעִים שְׁאִין חִילּוּק בֵּין אֱלֹקִים לְהוּיָה הוּא מַעֲיָן עוֹה"ב. כִּי אֵל פִּירוּשׁוֹ כַח וְאֱלֹקִים הֵן רַבּוּי הַכּוּחוֹת וְעִיקָר הַדְּעַת הוּא הַיְדִיעָה שְׁכוּלָן הֵן מִכּוּחוֹ ית' הָאֶחָד הַפְּשׁוּט. וְעֵינַי תּוֹרָה ב' תְּנִינָא/י"ב שְׁבַשְׁבַּת מִתְּגַלָּה הָאֶחָדוֹת הַפְּשׁוּט שֶׁפְּעוּל אֵת כָּל הַפְּעוּלוֹת הַמִּשְׁתַּנּוֹת.

וְיַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת שְׁמֵשׁ/י"ח כְּמִבּוֹאֵר בְּתוֹרָה א' ^{י"ג} שֶׁהוּא בְּחִינַת הו"ה, מִדַּת הַרְחֵמִים. וְיִצְחָק הוּא בְּחִינַת אֱלֹקִים/י"ו מִדַּת הַגְּבוּרָה בְּחִינַת לְבָנָה (אֵע"פ שֶׁלְּבָנָה בַּח"י מַלְכוּת אֲבֵל עִיקָר בְּנִיין הַמַּלְכוּת מִהַגְּבוּרוֹת). וְנִרְאָה כִּיּוֹן שִׁיִּצְחָק מִדַּתוֹ גְּבוּרָה, שְׁבַצַּד הַקְּדוּשָׁה הִיא מִסִּירוֹת נֶפֶשׁ, דְּהֵינּוּ קוֹ שֶׁל מַמְטָה לְמַעְלָה, שֶׁהוּא מִדַּת הַנּוֹקְבָא, שֶׁהִיא דַּעַת קְלָה/י"א, בִּיחֹס לְקוֹ שֶׁמִּמְעַלָּה לְמַטָּה שֶׁהוּא בַּח"י תַּפְאֵרַת יַעֲקֹב שְׁמִדַּתוֹ אִמַּת.

^{נ"ה} זכריה פרק יד' (ט) וְהָיָה יְדוּד לְמַלְךְ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה יְדוּד אָחָד וְשְׁמוֹ אָחָד:

רש"י (ט) יהיה ה' אחד – שכל העבדים יעזבו את אלהיהם נמצא שאין עמו אל נכר. ושמו אחד – שיהא שמו נזכר בפי כולם:

מלבי"ם (ט) והיה ה' למלך על כל הארץ – זה נמשל המים שכל העולם יכירו מלכות ה' ואחדותו, כי עד עתה היו אומות שלא האמינו באחדות והיו אומרים שיש שני התחלות או יותר, ואז יהיה ה' אחד – והיו אומות שהודו באחדות ה' אבל היו משתפים לו שתופים בהנהגה או בשמו וזכרו ואצילותו וכדומה, ואז יהיה גם שמו אחד – כי יאמינו כולם באחדות אמתי ובהשגחתו והנהגתו המיוחדת ובמלכותו, וגם שלעתיד יקרא שם הו"י ככתיבתו, כי הכנויים הם לפי חלוקי ההנהגות משפט וחסד ורחמים וכדומה, ולעתיד יהיה הנהגה אחת פשוטה:

ועיין גם רד"ק שם.

^{י"ב} ועיין שערי צדק – לפיכך יש לך להבין בכל מקום שתמצא בתורה י"י אלהים הוא שם מלא, וכל הדברים הנמצאים באותה פרשה שמוזכר שם מלא, הם באים בכל התנאים של מדת הדין ומדת הרחמים, כמו שתמצא בבריאת אדם הראשון ובדינו ובגירושיו ובאותם העניינים, ואם כן בכל מקום שאתה מוצא בתורה י"י אלהים יש לך להתבונן כי מדת הרחמים מתלבשים עם מדת הדין, וכל אחד מן המדות הוא פועל בשלימות, הן לדין הן לרחמים, והתבונן עיקר זה מאד ושמו אותו תמיד: עכ"ל

^{י"ג} תורה ב' תנינא אות ו' ועל ידי זה שממשיכין קדושה של שבת לששת ימי החל, על ידי זה נתגלה האחדות הפשוטית יתברך. כי בששת ימי החל הם פעולות משתנות, שכל יום נברא פעולה משנה, וזה כנגד השכל האנושי, להבין זאת בשכל האנושי, שפעולות משתנות יהיו נמשכין מאחד הפשוט יתברך ויתעלה, כי בשכל האנושי אי אפשר להבין זאת. רק על ידי שבת שאנו זוכין, שנתן לנו השם יתברך מתנה גדולה, כמו שאמר רבו תנינו, וזכרונם לברכה (שבת י'): מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, על ידי זה נתגלה אחדות הפשוט. כי שבת מורה על אמונת היחוד, שאנו מאמינים, שכל הפעולות משתנות נמשכין מאחד הפשוט יתברך, שברא כלם בששת ימי החל ושבת בשבת. נמצא שעל ידי שבת נתגלה אחדות הפשוטית יתברך. והתגלות אחדות הפשוטית זאת הבחינה יקרה מאד אפילו אצל יתברך.

^{י"ד} בראשית רבה סח' א' – ויפגע במקום (בראשית כח, יא), בקש לעבר נעשה העולם כלו כמין פותל לפניו. (בראשית כח, יא): כי בא השמש, רבן אמרי כי בא השמש, רבי פינחס בשם רבי חנין דצפורין אמר שמע קולן של מלאכי השרת אומרים בא השמש בא השמש, אתא שמשא, אתא שמשא, בשעה שאמר יוסף (בראשית לו, ט) והנה השמש והירח, אמר יעקב מי גלה לו ששמי שמש.

^{י"ה} תורה א' – כי האיש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל של כל דבר ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר כדי שיאיר לו השכל... להתקרב להשם יתברך כי השכל הוא אור גדול ומאיר לו בכל דרכיו כמו שכתוב בקהלת פרק ב' "חכמת אדם תאיר פניו" וזה בחינת יעקב... וזה בחינת שמש כי השכל הוא מאיר לו בכל דרכיו כמו השמש"

^{י"ו} עיין תורה עד לשון מוהר"ן – וזה בחינת "שמש ומגן ה' אלקים", ה' אלקים, זה בחינת רחמים ודין, בחינת יעקב ויצחק, שהם בחינת שמש ומגן. וזה בחינת (ישעיה ל' כו) "והיה אור הלבנה כאור החמה", כי הלבנה היא בחינת יצחק, והחמה היא בחינת יעקב. וצריך להמתיק הדין של יצחק, שהוא בחינת לבנה, על ידי בחינת שמש, שהוא בחינת יעקב, עד שיהיה אור הלבנה כאור החמה. ואז נעשה מצד יצחק, בחינת שמש צדקה ומרפא: כי כשהמלכות בבחינת דין, נקראת צדק. וכשממתיקין אותה, על ידי בחינת יעקב, אזי היא בבחינת צדקה, בחינת שמש צדקה, שהוא בחינת דבור בדיעה, בחינת "אני ה' המדבר בצדקה ורב להושיע". כי הנפש שהיה מקדם בבחינת דין, בבחינת צדק, בבחינת מוזין דקטנות, בחינת דבור בלא דעה. כשעולה מצדק לצדקה, והו המתקנה וישועתה, בחינת "מדבר בצדקה ורב להושיע" וכנ"ל.

^{י"ז} עיין תורה עד שם מברר שיעקב בחי' דבור ברעה ויצחק דבור בלא דעה. זה לשונו שם – כי יצחק הוא בחינת אלקים, כמו שכתוב (בראשית כ"א): "יצחק עשה לי אלקים". והוא בא מבחינת שרה, מדת מלכות, כמו שפרש רש"י (שם י"ז, והוא מגמרא ברכות י"ג): "ששרה על כל העולם, ודינא דמלכותא דינא" (גטין י'). והמלכות נקרא צדק, כמו שכתוב (תקוני זהר דף י"ז): "צדק מלכותא קדישא", "ומלכי צדק מלך שלם" (בראשית י"ד). וזהו בחינת קטנות. והוא בחינת "ותקחין עיניו מראות" (שם כ"ז), והוא בחינת חשך. "ולחשף קרא לילה" (שם א), והוא בחינת נפש, כמו שכתוב (ישעיה כ"ו): "נפשי אויתך בלילה" (ב): "וצריך כל אדם, לילה מקטנות לגדלות. וכשבא לגדלות, הוא בחינת (בראשית ג'): "ותפקנה עיני שניהם", ופרש רש"י: "על שם החכמה נאמר. וזה מה שאמר הכתוב (שם א): "וירא אלקים את האור כי טוב", וצ"ל טוב אלא תורה" (ברכות ח): "ושני בחינות אלו, הן בחינות ה'ושענא רבא ושמחת תורה". שהן בחינות יצחק ויעקב. כי ה'ושענא רבא, הוא בחינת דבור בלא דעה. והוא בחינת ערבה, כי 'ערבה דומה לשפתים' (תנחומא פרשת אמר, זהר צו ל"ב, פינחס רנ"ו),

ועל פי הנ"ל חוזר רבנו לבאר את שני הפסוקים של ריש פרשת וישב שבהם פתח את התורה (א) וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן; (ב) אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף וְגו' כשחזר יעקב אבינו מחרן אחרי שעמד עשרים שנה בניסיון הנורא של קליפת לבן הארמי, ואחרי שנלחם ונצח את שרו של עשו, וזכה למדרגת ישראל, ויבא יעקב שלם עיר שכם והתיישב שם, ואחרי המעשה עם דינה עבר לגור בעיר חברון, היא ארץ מגורי אביו יצחק. ומבאר רבנו שע"ז נעשה בחי' השם שלם שנתחברו יעקב ויצחק, הויה אלקים, חמה ולבנה/כ"ג, שלימות האמונה.

וזהו "וישב יעקב בארץ מגורי אביו" דהיינו שנתישב ונתיחד בחינת יעקב בבחינת יצחק בבחינת מה שאמרו העם כשראו את המופת שעשה אליהו בהר הכרמל "ה' הוא האלקים" (מלכים-א יח/כ"ג) הוא בעל הכוחות כולם ולא האלילים. דהיינו שהתברר להם שכל הפעולות המשתנות הנפעלות ע"י אלקים, הן מכח אחד הפשוט של ה' ית'. דהיינו שנתיחד ה' עם אלקים, ומתגלה הפעול בנפעל, בחי' חמה ולבנה דהיינו שמתגלה כל אחר החמה בלבנה. ואזי הלבנה מאירה במלואה, כאור החמה. שזה נעשה ע"י שהחמה בחי' אספקלריא המאירה דהיינו שאין לה מעצמה כלום וע"ז נשקף ממנה כל אור החמה, והלבנה היא בחי' כנסת ישראל דכך גם הם זוכים לדעת, דהיינו אור החמה, אור הויה שמאיר בהם בשלימות כשהם בשפלות וענוה, ומבטלים ישות וגאות עצמם. וזה רמוז בהמשך הפסוק הנ"ל "בארץ כנען" (כמו שמבאר מוהר"ן וזהו ביאור המשך הפסוק הנ"ל "בארץ כנען" לשון הכנעה ושפלות פי זה זוכין על ידי שפלות שעל ידי זה זוכין לאמונה וכו' כנ"ל. ואומר מוהר"ן כך נראה לי).

וזהו המשך הפסוק הנ"ל בריש פרשת וישב "אלה תולדות יעקב יוסף". נראה כוונת רבנו שע"י וישב יעקב בארץ מגורי אביו דהיינו שנתחבר חמה ולבנה, יחוד הויה אלקים, בחי' ה' הוא האלקים, זוכים לארץ כנען בחי' שפלות, וזה תולדות יעקב יוסף, דהיינו שע"י יקב זוכים ליוסף, כי יוסף זה בחינת תוספת שבת/כ"ד, פי על ידי שבת שזוכים ע"י בחי' יעקב זוכין לשפלות, דהיינו תוספת שבת/כ"ד, ועל ידי זה זוכין לאמונה שלמה, שעל ידי זה נתמלא פגימת הלבנה ונתיחד הויה עם אלקים, בבחינת יעקב ויצחק פנופר לעיל. נמצא שוישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען, אלה תולדות יעקב יוסף. דהיינו שהחיבור יעקב ויצחק הם תולדות יעקב יוסף.

עתה חוזר לבאר את הפסוק השני שבו פתח את התורה

וזהו: "רגלי עמדה במישור" (תהילים כו/כ"ג), רגל בחי' אמונה כנ"ל, ודוד המלך אומר פשוט זוכין לאמונה ישרה בשלמות בלי שום ערבוב, גם "במקהלים אברך ה" פי אז אוכל לברך ולהזכיר שם הויה, פי אז יתמלא פגימת הלבנה ויהיה ה' אחד ושמו אחד. ויהיה הפתיחה

כדאיתא בזהר הקדוש (קדושים דף פ"ה): 'אית מאן דלעי באוריתא ומגמגם בה בגמגומא דלא ידע, כל מלה ומלה סלקא לעילא, וקדשא בריה הוא חרי בהאי מלה, וקביל לה ונטע לה סחרנין דהאי נחלא, ואתעבדו מאנון מלין אילנין רב רבין, ואקרין ערבי נחל: ושמחת תורה, הוא בחינת דבור ברעה. והוא החיות של הנפש, כמו שכתוב בזהר (שם): 'זכאין אנן דידעי אורחוי דאוריתא ומשתדלי בה בארץ מישור, דאנון נטעין אילנא דחייץ לעלא דכלא אסותא' וכו'. וזה שכתוב (מלאכי ג): 'שמש צדקה ומרפא בכנפייה', פי שמש הוא בחינת יעקב. שהוא בחינת דבור ברעה, והוא בחינת אילנא דאסותא. וזה מאמר הכתוב (תהלים פ"ד): 'שמש ומגן ה' אלקים' (ג). פי בחינות יצחק ויעקב, הם בחינות דין ורחמים. וזה פרוש (ישעיה ל): 'ויהי אור הלבנה כאור החמה', כי הלבנה הוא בחינת יצחק (ד). והחמה הוא בחינת יעקב (ה):

^{כ"ג} וצ"ע כיון שנעשה כזה חיבור שלם במדרגה כזו נפלאה מדוע נקרא יעקב ולא ישראל.

^{כ"ד} מלכים א' פרק יח' (לו) ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו הנביא ויאמר ידוד אלהי אברהם יצחק וישראל היום ידע כי אתה אלהים בישך אל ואני עבדך (ובדבריר) ובך ברך עשיתי את כל הדברים האלה: (לו) ענני ידוד ענני ידעו העם הנה כי אתה ידוד האלהים ואתה הסבת את לבם אחרנית: (לח) ותפל איש ידוד ותאכל את העלה ואת העצים ואת האבנים ואת העפר ואת המים אשר בתעלה לחכה: (לט) וירא כל העם ויפלו על פניהם ויאמרו ידוד הוא האלהים ידוד הוא האלהים:

מלבי"ם - השאלות: למה כפלו ה' הוא האלהים: (לט) ויאמרו ה' - וכו' המאמר הראשון משפט מחייב שה' הוא האלהים - שזה נודע להם מן ירידת האש, והב' כחו משפט שולל שרק ה' הוא האלהים - לא זולתו, וזה נודע להם ממה שראו כי הבעלים אלילים:

^{כ"ה} יוסף לשון תוספת אבל צ"ע מדוע דווקא שבת. ואולי כי יוסף בחי' תוספת קדושה ושבת היא עיקר הקדושה.

^{כ"ו} הביאור כאן מאד קשה להבנה, וכתבתי בדוחק אפשרות אחת.

^{כ"ז} תהילים פרק כו (ט) אל תאסף עם חטאים נפשי ועם אנשי דמים חיי: (י) אשר בידיהם זמה וימינם מלאה שחד: (יא) ואני בתמי אלך פדני וחינני: (יב) רגלי עמדה במישור במקהלים אברך ידוד:

רוממות אל לאלשיך - אך לומר שמה למדתי ממעשיהם לעשות כן גם אני זה איני צריך כי הלא רגלי עמדה במישור, כי רגלי חסידיו שמר ה', ועל כן במקום ב' מקהלים, כאשר יעשה ית' סעודה לצדיקים שיהיו או ב' מקהלים פמליא של מעלה שעמו ית' והצדיקים אוכה שאברך ה' שינתן לי כוס של ברכה ואני אברך:

והקריאה אחת, ונזפה לברכו במקהלים בשם הוי"ה פרוץ הוא בחינת "במקהלים אברך ה" כפנזר לעיל. ועל ידי זה נמשך שפע טובה וברכה פנ"ל: נמצא ביאור הפסוק שדוד המלך אומר על אף כל הנסיונות התגברות היצה"ר^{טו} ורדיפות^{טז} ובזיונות שעברו עלי משחר ילדותי^{טז} לא נפלתי מהאמונה השלימה בתכלית^{טז}, ועל כן יכול אני לקרא בציבור את שם ה' ככתבתו.

וזהו בחינת נר חנפה שמדליקים בשמן זית. פי שמן הוא בחי' שמן משחת קדש/אג, בחינת חכמה/עב/ בחינת עינים כמו שפתוב (בראשית ג/ג)^{עג} "ותפקחנה עיני שניהם", ופרש רש"י על שם

^{טו} ראה שער הגלגולים הק' ז' – דע, כי דוד המלך ע"ה, היתה נפשו גבוהה עד מאד, אמנם ע"י חטאו של אדה"ר הקדום, מאז ירדה אל עמקי הקליפות בסטרא דנוקבא של הקליפה, וכאשר נולד דוד, היה פעם א' שיצא מן הקליפות, ולכן לא התחיל תקונו אלא מבחי' העשיה.

עוד שם הקדמה כז – גם דע, כי האיש הזה מחדש שבא עתה בגלגול בפעם א', יש לו טורח גדול להכניע יצרו, אע"פ שנשמתו תהיה גבוהה מאד, לפי שזה הוא התחלת הזדככו מן הקליפות, כי אפילו בהיותו בבחי' צלם, היה מעורב בקליפתו כנוז. גם לטעם הנזכר, מוכרח הוא שהאיש הזה יהיה עצב מאד כל ימיו, ודואג בקרבו תמיד ללא סבה, אבל הסבה האמיתית הוא, כי הקליפות מהם המשכת העצבון כנודע. וז"ס טעם מספיק אל דוד המלך ע"ה, ידידו יתברך ומצינו בו שהיה יצרו מתגבר עליו בבת שבע ובאביגיל, והוא פלא גדול, אלא הטעם מובן עם הנזכר, כי אז היתה התחלת יציאתו מעמקי הקליפות. ובוה תבין כמה פסוקים שהיה אומר דוד המלך ע"ה על עצמו, טבעתי ביון מצולה וכו', וכיוצא, ודע כי לטעם הנזכר, אין עונות האיש הזה החדש נחשבים לפניו יתברך כשאר בני אדם, לפי שעדיין הוא נתון בין הקליפות, וטרחו גדול לצאת מתוכם. וז"ס ארז"ל אלמלא אתה דוד והוא שאול, הייתי מאבד כמה דוד מפני שאול, והבן זה מאד:

עוד שם הקדמה לח – וכדי שתבין זה, אודיעך פסוק עד אשר שלט האדם באדם לרע לו, כי האדם הוא אדם בליעל, והם החיצונים, ושוולטים באדם הקדוש, בנשמות הקדושות, מחמת עון אדם וקין והבל בניו, שעירבו טוב ברע. וכפי גדלות הנשמה הקדושה, כן גדלות הרע שלה, כי כפי האבר שנאחזת בקדושה, כן תתערב באבר שכנגדו בטומאה. וז"ס כל הגדול מחברו, יצרו גדול ממנו. וזה ג"כ היה ענין דוד הע"ה, שהיתה נשמה גדולה, ובפגם אדם נתערבה ברע גדול מאד בעמקי הקליפות, ולכן יצא אדמוני, ועשה ענין דבת שבע ואביגיל, ולא נחשב לו כלום, והטעם הוא, כפי שאז היתה הפעם הא' שיצא מעמקי הקליפות, ובא משותף עם רע גדול מאד, ואינו מן התימא אם יעשה מה שעשה ובפרט כי הקב"ה הניחו ביד יצרו להרבות שכרו. וז"ס מ"ש ז"ל אלמלא אתה שאול, והוא דוד, הייתי מאבד כמה דוד מפני שאול, וזה דבר תימא, כי הצור תמים פעלו. אלא הענין הוא כנזכר, כי אם הנשמה גדולה מאד, ובפרט אם אז יוצאת מעמקי הקליפות, הקב"ה מניחו ביד יצה"ר, להרבות שכרו, לראותו שנשמתו גדולה, ולא יוכל הרע עמו. ולכן אפילו שיעשה איזה דבר אשר לא טוב, לא אשם בזה.

^{טז} שרדף אותו שאול להרגו, ועי"ז נרצחו אביו ואמו ואחיו ע"י מלך מואב (במדבר רבה יד א')

^{טז} כידוע שאביו ואחיו החזיקוהו לממור והרחיקוהו מהבית להיות רועה צאן במדבר (ילקוט המכירי תהלים קיח כח). וגם אח"כ דואג האדומי ראש הסנהדרין הטיל ספק ביהדותו ואם מותר לבא בקהל כיון שבא מרות המאווייה (יבמות עו). ועד סוף ימיו ביזוהו על חטא בת שבע.

^ע ראה לקוטי הלכות י"ד הלכות גלוה הלכה ג אות ח' – כל המלחמות וכל הנסיונות שיש להאדם בעבודת השם יתברך, אי אפשר לנצח שום מלחמה ולעמוד בנסיון כי אם על ידי האמונה הקדושה, כמו שכתוב שם בתקונים: ודוד כד הוה אעל בקרבא לא איתרחיץ אלא בה (ודוד כפאשר היה יוצא למלחמה – בטח רק בה). כמו שכתוב (תהלים כז, ג): "אם תחנה עלי מחנה וכו' אם תקום עלי מלחמה בואת אני בוטח", הינו שעקר בטחונו ותקותו היה באמונה שנקראת "זאת" פנ"ל, דהינו שהיה יודע שהוא חזק בהאמונה בהשם יתברך, ועל כן הוא חזק שבדאי יעמד נגד כל המחנות והמלחמות של היצר הרע והסטרא אחרא, כי בודאי יוכל לנצחם ולשברם מאחר שיש לו אמונה חזקה בהשם יתברך שנקרא "זאת" פנ"ל, בחינת (תהלים כז, ג): "בואת אני בוטח" – ב'זאת' דיקא, הינו בהאמונה פנ"ל.

^{עא} ראה סוף תורה נד – זאת התורה נאמרה בשבת הנפכה. ואחר שאמר התורה הזאת אמר: אני אמרתי עתה, איך מדליקין נר חנפה, בחינת: לאמשכא משח רבוה קדשא ולאדלקא בוצינא' (זהו בראשית ל"א ויקרא ז' שמיני ל"ז אמר פ"ח ק"ד בהעלותך קנ"ד), "שמן משחת קדש" (שמות ל), שהוא הדעת פידוע. הינו בחינת הגדלת הדעת הנ"ל שהוא בחינת זכרון הנ"ל; ולא באר יותר:

ועיין תורה קעז – ויאמר ה' סלחתי כדברך, כי דבר הוא ראשי תבות "דשנת בשמן ראשי" פנ"ל, שהיא בחינת שלמות המוחין, ושהם בחינת (שמות ל): "שמן משחת קדש" בחינת (תהלים קל"ג) "בשמן הטוב על הראש" פידוע. וזה: "ויאמר ה' סלחתי כדברך" שהוא ראשי תבות "בוסי" פנ"ל וזהו: "סלחתי כדברך", שהסליחה כדברך דיקא. כפי בחינת "דשנת בשמן ראשי" שאתה זוכה, הינו כפי המוחין שזוכה הצדיק האמת על ידי שתית הינו, כמו כן זוכה לסליחות עוונות,

^{עב} ראה ברכות דף נז. הרואה שמן זית בחלום יצפה למאור תורה, שנאמר (שמות כז-כ) "ויקחו אליך שמן זית זך". עכ"ל. והמשך הפסוק כתיב למאור.

ראה ביאור מתיבתא שם הערה מ. 'מאור תורה' היינו כח זכרון חזק, שלא ישכח תלמודו. והטעם ששמן זית הוא רמו לענין זה, יבואר על פי דברי הגמרא בהוריות (יג) שהרגיל בשמן זית הוא אחד מהדברים המשיבים את הלימוד, ועוד אמרו שם שכשם שהזית משכח לימוד של שבעים שנה כך שמן זית משיב לימוד של שבעים שנה ופירוש, מחזיר את הלימוד שנשכח ממנו כבר שבעים שנה (רש"י שם ד"ה משיב). וכיון ששמן זית מועיל לזכרון, לכן ראיית שמן זית בחלום היא סימן לכך שיזכור תלמודו, ויאיר במאור תורה. תורה תמימה (במדבר ו כה הערה קמו).

ובהערה מא. בפסוק זה לא מבואר אלא שבמנורה היו מדליקים בשמן זית, ומכל מקום יש בכך רמו שיצפה לתורה, כיון שהמנורה שבמשכן (ובבית המקדש) היא רמו לתורה וכמו שאמרו בבבא בתרא (כה:): הרוצה שיחכים ידרים, וסימנך, מנורה בדרום, ולכן שמן זית שבו היו מדליקים במנורה, הוא רמו לתורה. מי השלח (ר"ה יצפה).

הַחֲכֵמָה נֶאֱמַר. וְעַל יְדֵי עֵינֵי הַחֲכֵמָה זֹכִיךְ לְרֵאוֹת שְׁפִלוּתוֹ. וְעַל יְדֵי זֶה זֹכִיךְ לְאִמּוּנָה שְׁלֵמָה פֶּנ"ל.

וְזֶהוּ שְׁשֵׁעוֹר נֵר חֲנֻפָה עַד שֶׁתִּכְלֶה רֶגֶל מִן הַשּׁוֹק (שבת כג:)/^{ע"ו} ומבאר רבנו רגל זה בחינת אמונה פנ"ל וצריך להשיג על עצמו בעיני שכלו עד שיברר את האמונה שהוא בחינת רגל מן השוק שהוא מקומות החיצונים בחינת פפירות, כי רשות היחיד בחי' אמונה באחד, ורשות הרבים/^{ע"ו} בחי' עבודה זרה שמאמין באלילים רבים. פי על ידי בחינת שמן של נר חנפה שהוא בחי' שמן משחת קדש דהיינו חכמה/^{ע"ו}, בחינת שכל, זוכה לראות שפלותו, כנ"ל ע"י שמשגיח ונוהר מגדלות בעיני פקידא היא עיני השכל, ועל ידי זה זוכין לאמונה שלמה ולתקן פגם מיעוט הלכנה וההסתרה והכפירות שנגרם ע"י/^{ע"ו} פנזפר לעיל:

נמצא שע"י הדלקת נר חנוכה בשמן זין והסתכלות על הנרות, זוכה לעיני השכל להשיג על עצמו שלא יכנס בלבו שום שמץ של ישות וגסות-רוח וגדלות, וע"י זוכה לראות שפלותו וקרבת ה' וע"י זוכה לאמונה.

עד כאן ביאור חברותא לתורה וישב יעקב בארץ מגורי אביו

^{ע"ו} בראשית פרק ג' (ו) ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאוה הוא לעינים ונחמד העץ להשכיל ותקח מפריו ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל: (ז) ותפקדנה עיני שניהם וידעו כי עירמם הם ויתפרו עלה תאנה ויעשו להם חגרת:

פרש"י – (ז) ותפקדנה וגו' – לענין החכמה דבר הכתוב ולא לענין ראייה ממש וסוף המקרא מוכיח:

^{ע"ו} שבת דף כא: וכבתה אין זקוק לה ורמיניהו מצותה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק מאי לאו דאי כבתה הדר מדליק לה לא דאי לא אדליק מדליק וא"נ לשיעורה: עד שתכלה רגל מן השוק ועד כמה אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן עד דכליא ריגלא דתרמודאי:

פרש"י – לשיעורה. שיהא בה שמן כשיעור הזה ומיהו אם כבתה אין זקוק לה: רגלא דתרמודאי. שם אומה מלקטי עצים דקים ומתעכבין בשוק עד שהולכים בני השוק לבתיהם משחשכה ומבעירים בבתיהם אור וכשצריכין לעצים יוצאים וקונין מהן:

^{ע"ו} עץ חיים – שער יא פרק ז – ודע כי אע"פ שאנו אומרים שנתקנו אלו הו' מלכים של ז"נ, עכ"ז בהכרח הוא שלא נגמר בירור שלהם להצטרף, ונשאר קצת ניצוצי קדושה שלהם בתוך הקליפות הנקראים סיגים שלהם, והם נקראים רשות הרבים, בסוד: "הן רבים עתה עם הארץ", שהם הקליפות, לפי שלא נתקנו ונשארו נפרדין, בבחינת רבים:

^{ע"ו} תורה פ' – ומה הוא קדשה, חכמה, כי חכמה נקרא קדשה כנודע (עיין זוהר אחרי סא). וזהו כשאדם מדבר בתורה ותפלה בחכמה ושכל, ומבין ושומע מה ידבר, נקרא קדשה. ויש להשם יתברך תענוג גדול מזה, כי נבנה מזה מחין, שהיא חכמה, והדבור, שהוא בחינת ירושלים.

^{ע"ו} ועיני לקוטי הלכות ברכת הודאה הלכה ו אות ל. וזה בחינת מה שמצות הדלקת נר חנפה היא מעת יציאת הפוכבים, עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כא:), פי עקר העצבות שהיא עקר גלות השכינה, נמשך מבחינת פגימת הלכנה. פי המאורות הם בחינת שמחה פנ"ל (אות יט), ובתכלה היו שניהם גדולים, ועל ידי קטרוג הירח נתמעטה (חלין ס), שזהו בחינת "יהי מארת" – "חסר" (זהר בראשית יט), ומזה החסרון הוא יניקת העצבות, בבחינת מה שאמרו רבותינו ז"ל (זהר פנחס רלד): "מארת חסר דא לילית", שמשם כל היללה והעצבות והמרה שחורה שהיא בחינת חשך. וישראל עם קדוש עוסקים בזה בעבודתם למלאות פגימת הלכנה, פי דוע, שהעקר על ידי עשיית המצוות בשמחה, פי דיקא על ידי שמחת המצוה מתקנים פגימת הלכנה שהיא בחינת עצבות, פנ"ל. ועל פן קדוש הלכנה נוקדין ישראל לקדושה בשמחה רבה, וכמו שכתוב בשלחן ערוך (ארח חיים סימן תכו סעיף ב) שנוהגין לעשות רקודין ומחולות בשעת קדוש לכנה, וכמו שמזכירין בברכת הקדוש: 'ששים ושמים לעשות' וכו' (סנהדרין מב.), פי קדוש הלכנה הוא תקון ומלוי פגימת הלכנה, וכמו שאומרים אז: למלאות פגימת הלכנה וכו'. ועל פן מקדשין אותה בשמחה, פי עקר תקון מלוי פגימת הלכנה הוא על ידי שמחה, פנ"ל.